

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

Bc. Tereza Žváčková

Tvorba vzdělávací koncepce Expozice času ve Šternberku

Olomouc 2015

Vedoucí práce: Mgr. Petra Šobánková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne:

Podpis

Na tomto místě bych chtěla poděkovat své vedoucí práce Mgr. Petře Šobánkové, Ph.D., za vedení, podporu a za trpělivost, kterou se mnou měla. Dále pak všem z Expozice času, kteří se mnou ochotně spolupracovali a byli ochotni mi poskytnout potřebné informace. Pak všem svým blízkým a rodině, kteří mi byli oporou. A v neposlední řadě všem, kteří se podíleli na korektuře.

OBSAH

Úvod	6
1 Expozice času ve Šternberku	7
1.1 Historie budovy	7
1.2 Šternberk – „město hodin“	7
1.3 Ing. Ladislav Kopecký.....	8
1.4 Charakteristika projektu Expozice času	9
1.5 Koncepce a záměr Expozice času.....	9
1.6 Podoba muzea.....	10
2 Analýza Expozice času	14
3 Vzdělávání v muzeu	17
3.1 Muzejní pedagogika	17
3.2 Muzejní edukace.....	19
5 Animační programy	20
5.1 Dělení muzejních a galerijních programů	20
5.2 Co je to animační program	21
5.3 Struktura animací.....	22
6 Konkrétní animační programy pro Expozici času	23
6.1 Dotazník.....	24
6.2 Animační program „Umělci na dvoře Rudolfa II.“	27
6.3 Animační program „Učenci na dvoře Rudolfa II.“.....	35
6.4 Animační program „Až vyrostu, budu kosmonautem“	41
6.5 Animační program „Putování Expozicí času“	47
6.6 Animační program „Putování staletím“	58
6.7 Animační program „Rok 2015, rok světla (1)“	63
6.8 Animační program „Rok 2015, rok světla (2)“	69
7 Pracovní listy	73
7.1 Charakteristika a úloha pracovních listů	73
7.2 Podoba pracovních listů.....	73
7.3 Tvorba pracovních listů.....	74
7.4 Evaluace pracovních listů.....	77

7.5 Pracovní listy pro Expozici času	77
8. Budoucnost Expozice času	94
Závěr.....	97
Použitá literatura.....	98
Obrazová dokumentace	101
Anotace.....	102

Úvod

„Život je příliš krátký a čas, který ztratíme zíváním, se nám nikdy nevrátí.“

Stendhal

V muzeích často vidíme lidi, kteří během prohlídky zívají. Někdy jste se určitě při zívání v muzeu přistihli i vy sami. Teď si položte otázku: zíváte při prohlídce, protože jste unaveni nebo protože se nudíte? Vše záleží na samotném muzeu. V muzeu, které s návštěvníkem určitým způsobem komunikuje, aby jej v táhlo do „děje“, je zábava. Tím udržuje návštěvníka ve střehu. Takové muzeum má velkou šanci, že v něm se zívat nebude. Právě to jsem si na začátku své práce kladla za cíl. Vytvořit v muzeu takové prostředí, kde se bude návštěvník vzdělávat, bavit, kde bude rád trávit svůj čas, kde rozhodně nebude zívat.

Příležitost k vytvoření takového prostředí jsem dostala v Expozici času ve Šternberku. Zaměřila jsem se hlavně na aktivity pro návštěvníky přicházející během školního roku. Myslím si, že je důležité již v mládí dětem všítit, že muzea nejsou jen schránky, které uchovávají nějaké předměty muzejního charakteru, ale že mají za úkol jim i něco dát. Něco, co mohou využít ve svém životě, něco, co je někam posune. Tak, jak řekl Sokrates: *„existuje jen jedno dobro a to je vědění. Existuje jen jedno zlo a to je nevědomost.“* A pokud návštěvník zjistí, že v muzeu se dostane k vědění zábavnou formou, nabízí se, že na světě budeme mít více dobra než zla.

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na tvorbu animačních programů a pracovních listů Expozice času. Doufám, že právě díky nim se dostanu do podvědomí lidí z okolí Šternberka a naučí se tam jezdit za zábavou a věděním nejen na animační programy, ale i na další akce, které v expozici pravidelně pořádáme.

V této diplomové práci naleznete podrobný popis a analýzu Expozice času, která je doplněna vlastními fotografiemi, kapitoly o vzdělávání v muzeu, o muzejní pedagogice a v neposlední řadě se dočtete o budoucích plánech, které se budou v expozici realizovat.

Na konec pár slov Ludwiga van Beethovena:

„Člověk nemá nic vzácnějšího a cennějšího než čas.“

Proto je důležité umět ho správně využít.

1 Expozice času ve Šternberku

1.1 Historie budovy

Expozice času ve Šternberku prošla dlouhým vývojem stejně jako budova, ve které se expozice nachází.

Dům č. p. 113 je nejstarším domem ve Šternberku. Byl postaven na začátku 16. století. Již v té době sloužil široké veřejnosti, nebyl stavěn pro potřeby jednoho člověka. Bývala zde tržnice, hostinec, sladovna, mučirna a vězení. V 19. století tu bývala dokonce výrobní pálenky a likérů. Teprve od roku 1952 slouží dům ke kulturním účelům a stejnou funkci plní dodnes.

Budova má bohatou historii. V roce 1620 zde byl ubytován král Fridrich Falcký se svou manželkou, v roce 1805 zde posnídal rakouský císař František I. s ruským carem Alexandrem I., když táhli s vojsky ke Slavkovu.¹ Díky tomu, že se dům od roku 1623 do roku 1815 stal místem, kde bývali ubytováni vysocí vojenští oficiři, vystřídal hodně majitelů. Stravování a nocleh vojáků hradil majitel, proto jím bylo nejčastěji město. Kvůli této skutečnosti neměli o dům zájem ani jeho dědicové. Teprve v roce 1871 byl prodán rakouským manželům Zweigelovým, kteří prostory používali k podnikání. Od října 1952 se stal majitelem Městský národní výbor ve Šternberku a právě městu patří budova dodnes.²

Když se dnes procházíte v prostorách budovy, i přes značné rekonstrukce si můžete povšimnout, že se zde nachází několik různých architektonických prvků. Klenby, okno na fasádě a sklepy jsou v gotickém slohu, sály uvnitř jsou renesanční a portál domu je klasicistní. V roce 1998 byla budova prohlášena za kulturní památku a zapsána v seznamu nemovitostí kulturních památek ČR.

1.2 Šternberk – „město hodin“

Tak jako k Pardubicím patří perník, tak ke Šternberku patří hodiny. Od roku 1990 se město těší přezdívkou „město hodin“. V tomto roce zde vznikl státní podnik Chronotechna, kde se vyráběly budíky a nástěnné hodiny, a v roce 1999 bylo na místním hradě zřízeno

¹ VYSLYŠELOVÁ, A. (red.). Díl první: Z historie bývalého domu osvěty. Šternberské listy, 2011, roč. 20.

² ZLAMAL, Wilhelm et al. Příběh malířského genu: Wilhelm Zlamal (1915-1995), Petr Zlamal (1949), Josef Zlamal (1983): [Expozice času, Šternberk, 18. května - září 2010. 1. vyd. Olomouc: Agentura Galia ve spolupráci se Studiem Zlamal, 2010. 103 s. ISBN 978-80-904352-2-3.

Muzeum hodin. Bohužel v roce 1997 byla Chronotechna zrušena a v roce 2000 bylo zrušeno i muzeum a proto se město začalo obávat, že o své přízvisko přijde. Když Vlastivědné muzeum v Olomouci, kterému sbírka hodin na hradě patřila, odebralo své exponáty, obyvatelé města se začali bouřit a dokonce proběhlo několik demonstrací za navrácení sbírek do Šternberka. V té době se začala radním rodit v hlavě myšlenka o novém muzeu času.

Tato idea byla podpořena nejen Českou republikou ale také v zahraničí. Na realizaci se podařilo získat několik dotací a partnerů například z Německa a Švédska. Město obdrželo grant z Evropské unie v projektu „kulturní dědictví“ ve výši 37 miliónů korun, a dostalo tak příležitost znovu otevřít muzeum hodin ve Šternberku.³

Scénář pro nové muzeum vymyslel Ing. Ladislav Kopecký, exponáty zapůjčilo Vlastivědné muzeum v Olomouci, Národní technické muzeum v Praze, Židovské muzeum v Praze a Obuvnické muzeum ve Zlíně a v roce 2009 započaly první práce na Expozici času.⁴

1.3 Ing. Ladislav Kopecký

Když byla v roce 2000 vyhlášena veřejná soutěž na realizaci projektu Expozice času, vyhrálo ji studio Createam s.r.o., jejímž majitelem a jednatelem je Ing. Ladislav Kopecký.

Ing. Ladislav Kopecký má za sebou zajímavou kariéru. V letech 1991 – 1993 pracoval v New Yorku jako obchodní diplomat velvyslanectví České republiky, v roce 1998 byl zvolen prezidentem Asociace komunikačních agentur a od roku 1999 je majitelem společnosti Createam.

Za zvláštní zmínku stojí jeho textařské a scénářistické práce. Na světové výstavě EXPO 1992 v Seville získal druhou cenu za scénář pro československý pavilon, na EXPO 2000 v Hannoveru byl vítězem scénáře též pro československý pavilon a na EXPO 2010 v Šanghaji se podílel na tvorbě českého pavilonu, který se také setkal s mimořádnými úspěchy. V posledních letech vytvořil libreto a scénář pro stálou expozici ČNB s názvem Lidé a peníze, libreto pro stálou Expozici filmů a filmových festivalů v Karlových Varech a scénář a libreto právě pro naši Expozici času ve Šternberku.⁵

³ VYSLYŠELOVÁ, A. (red.). Díl první: Z historie bývalého domu osvěty. Šternberské listy, 2011, roč. 20.

⁴ KOPECKÝ, Ladislav. Scénář Expozice času Šternberk [online]. 2011, s. 2. [cit. 2015-08-19]. Dostupné z: <http://www.expozicecasu.cz/downloads/scenar.pdf>

⁵ VYSLYŠELOVÁ, A. (red.). Díl pátý: Osobnost Ladislava Kopeckého. Šternberské listy, 2011, roč. 20.

1.4 Charakteristika projektu Expozice času

„Rébus času spočívá v tom, že je všudy přítomný, a přitom nezabírá žádné místo. Můžeme jej měřit, ale nevidíme jej. Nemůžeme se jej dotknout, zbavit se ho ani jej uchovat. Každý jej zná, neustále ho používá, ale neumí jej definovat. Můžeme ho v přeneseném slova smyslu strávit, ztrácet, nebo dokonce zabít, ale nelze jej zničit. Nikdy ho není ani více, ani méně. Je základním měřítkem, od kterého se odvozují další fyzické měřicí systémy, jako je délka, teplota či váha, a přitom se od nich zásadně liší. Zkoumání času je stejně jako zkoumání vesmíru stále otevřenou kapitolou a věčným příběhem. Je objektem bádání vědců a věčnou inspirací umělců.“ Toto jsou slova Ing. Ladislava Kopeckého. Když pochopíme čas, pochopíme i svět, ve kterém žijeme. A právě o toto se Expozice času snaží. Nabízí nám jakési vodítko k tomu, abychom se s časem seznámili, abychom ho pochopili. A následně abychom pochopili i náš svět a našli si v něm místo.⁶

1.5 Koncepce a záměr Expozice času

Expozice času se snaží uchopit velmi široké téma, a to od zrození času ve vesmíru až po atomové hodiny a nejmodernější měření času. Dotýká se několika vědních oborů, jako je fyzika, mechanika, astronomie, chemie, umění, filosofie a historie. Muzeum je rozděleno do několika sekcí – 1. Čas ve vesmíru – stvoření času, 2. Noc a den – kalendáře, 3. Nejstarší hodiny, 4. Hledání času – objevy a objevitelé, 5. Mechanické hodiny, 6. Zvláštní hodiny a hodinářská dílna, 7. Fenomén čas, 8. Elektrické a elektronické hodiny, Greenwich, 9. Budoucnost času a 10. Olomoucký region v kontextu evropského hodinářství. Ke každé sekci se dostaneme podrobněji níže v textu.

Při tvorbě scénáře bylo pro Createam hlavním záměrem vzdělávací hledisko návštěvníka. Ing. Ladislav Kopecký dbal na to, aby byly všechny exponáty seřazeny logicky a aby byly pečlivě nasvíceny. Snaží se o to, aby byly popisky názorné a srozumitelné. Ale neopomíjí ani důležitost výtvarné stránky. O tu se pak postarala akademická malířka Yveta Absolonová.

Realizační tým měl i své poradce z oblasti muzejní pedagogiky. Výchovně-vzdělávací strategii pak konzultovali například s PaedDr. Marií Hrachovcovou či s Mgr. Miroslavem

⁶ KOPECKÝ, Ladislav. Scénář Expozice času Šternberk [online]. 2011, [cit. 2015-08-19]. Dostupné z: <http://www.expozicecasu.cz/downloads/scenar.pdf>

Dopitou, Ph.D., z Univerzity Palackého v Olomouci. Výchovná a vzdělávací strana expozice je zde totiž na prvním místě. Primární cílovou skupinou jsou základní a střední školy. Je to patrné i ze způsobu prezentace exponátů. Návštěvníci zde mají k dispozici několik interaktivních tabulí, celou řadu replik, kterých se mohou dotknout, takzvané „hands-on“ exponáty, několik 3D modelů, sluchátka se zvuky zvonů z kostelů v ČR, ... všechny tyto exponáty mají za úkol oslovit mladého hosta a dopřát mu prostor se o daném tématu hlouběji něco dozvědět. Školní, ale i jiné skupiny si mohou expozici projít samy, mohou si objednat komentovanou prohlídku anebo animační program, který je do expozice vtáhne zábavnou formou.

„Celá koncepce se vyznačuje odklonem od tradicionalistického muzejního pojetí k volné práci s prostorem, k důrazu na výtvarné řešení, scénografické prvky a volný přístup k vybraným objektům z oblasti názorných výchovných pomůcek, vyznačujících se vysokou odolností. Některé exponáty jsou pro tento účel speciálně vyrobeny,“ říká Ing. Ladislav Kopecký. Z jeho slov je patrné, že v expozici nedominují autentické sbírkové předměty, nýbrž didaktické exponáty, které mohou být hojně využívány k vzdělávání široké veřejnosti nejen v animačních programech.⁷

1.6 Podoba muzea

Jak už bylo výše zmíněno, Expozice času je členěna do 10 sekcí. Každé sekci je věnována jedna místnost a dohromady zde nalezneme až 250 exponátů.

Samotná prohlídka většinou začíná v místnosti zaměřené na astronomii. Tento prostor nese název „Čas ve vesmíru – stvoření času“. Můžete se zde projít zmenšenou napodobeninou Stonehenge (obr. 1), což je 5 000 let stará „observatoř“. Dále zde nalezneme několik informačních tabulí, které nás seznamují se vznikem vesmíru, se sluneční soustavou, Sluncem, Zemí, Měsícem, souhvězdím. Každá tato tabule má i svůj 3D exponát související s příslušným tématem. Pro dotvoření atmosféry, jsou v této místnosti instalovány dataprojektory, které na strop promítají záběry z Vesmíru. A protože se Expozice času pyšní přídomek „interaktivní“ nalezneme zde dotykovou obrazovku, na které si děti mohou zahrát hru, v níž skládají sluneční soustavu.

Dále pak návštěvník pokračuje kolem panelu s vyobrazenými bohy Slunce a po schodech se dostává do další místnosti, která je věnovaná střídání dne a noci. Od této periody se odvíjí periody delší, které jsou základem kalendáře. A právě kalendářům je zasvěcena celá

⁷ KOPECKÝ, Ladislav. Scénář Expozice času Šternberk [online]. 2011, s. 2. [cit. 2015-08-20]. Dostupné z: <http://www.expozicecasu.cz/downloads/scenar.pdf>, s.2.

tato místnost. Dozvídá se, jaký je rozdíl mezi gregoriánským a juliánským kalendářem. A právě i proto zde uprostřed stojí sám Julius Caesar (obr. 2).

Místnost „Nejstarší hodiny“ je věnovaná historickým časoměrným pomůckám: od nejjednodušších slunečních hodin až po ty složitější. Kromě těchto slunečních hodin zde nalezne hodiny vodní, ohňové či pískové a několik historických glóbbů (obr. 3).

Poslední místnost v tomto patře nese název „Hledání času“. Uprostřed ní stojí jabloň, pod ní sedí přemýšlející Issac Newton a kolem něj se nachází několik panelů, které popisují život Aristotela, Ptolemaiase, Mikuláše Koperníka, Tycha Braheho, Keplera, Galilea Galileia a Einsteina (obr. 4)

V druhém patře se návštěvník dostává do místnosti s názvem „Mechanické hodiny“. Je to jedna z největších místností v expozici a nachází se zde největší část hodinové sbírky. V čele je velká fotografie pražského orloje s figurínou kostlivce a anděla po stranách. Naproti stojí dotyková obrazovka, která návštěvníka do nejmenších detailů provede stavbou orloje. Místnosti vévodí velká vitrina se stolními hodinami. Dále jsou zde makety mechanických strojů, kde si může vyzkoušet, jak funguje kotvový a vřetenový krok, několik nástěnných hodin, starých hodinových strojů a model, na kterém si může ověřit závislost délky kmitu kyvadla na jeho hmotnosti.

Vedlejší místnost je věnována kuriózním hodinám a hodinářské dílně, kde nalezne různé nástroje, které potřebuje každý hodinář.

Kroky návštěvníka dále putují do prostoru s názvem „Fenomén čas“. Tomu vévodí čtyři figuríny v životní velikosti, které mají za úkol seznámit návštěvníka s tím, jak se od pravěku až do dnešní doby vyvíjelo oblečení (obr. 5). Po obvodu místnosti je několik panelů, které informují o vztahu času a výtvarného umění, hudby a medicíny.

„Elektrické a elektronické hodiny, Greenwich“, to je název další místnosti, kde se dozvídá něco o rozdělení obvodu Země na časová pásma pomocí poledníků. Ty se počítají od nultého poledníku procházejícího Královskou observatoří v Greenwichi. Nachází se zde model Greenwichského poledníku (obr. 6), přístroj geochron a další informační tabule.

Předposlední místnost je věnována řadě již modernějších vynálezů. Jde například o model Hubbleova teleskopu, pomocí něhož se návštěvník může vyfotit a svou fotografii si pak stáhnout na internetových stránkách Expozice času. Nalezne tu atomové hodiny, jež měří čas na základě rezonanční frekvence atomů – zpozdí se o méně než jednu sekundu za 15 milionů let. Dále tři televizní obrazovky, kde probíhají reklamy top 20 – 30 světových výrobců a značek náramkových hodinek.

Na konci naší prohlídky návštěvníka čekají exponáty z Olomouckého regionu. Je zde maketa původního olomouckého orloje, hodiny vyrobené ve šternberské hodinářské továrně Chronotechna, hodiny z Vlastivědného muzea v Olomouci a dalších.

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Obr. 6

2 Analýza Expozice času

Abychom demonstrovali přínos mé působnosti v Expozici času a celého mého počínání, které přibližuje má diplomová práce, je potřeba analyzovat celý stav expozice od jejího vzniku, tedy od roku 2011, až do doby, než jsem do expozice nastoupila na poloviční úvazek, tedy do září roku 2015.

Je tedy potřeba vrátit se zpět do roku 2011, kdy muzeum vzniklo. Za přítomnosti mé osoby, mnoha významných hostů a celé řady místních obyvatel byla Expozice času slavnostně otevřena 11. 11. 2011 v 11:00. Aby se tak mohlo stát, předcházela tomu spousta práce, do níž bylo zapojeno mnoho lidí. Jak již bylo výše řečeno, za podobu a obsah dnešní expozice stojí Createam v čele s Ing. Ladislavem Kopeckým. Ale to není jediné, co bylo potřeba ještě před otevřením udělat. Jelikož tvůrci expozice počítali se vzdělávací stránkou muzea, bylo potřeba vymyslet animační programy, a další metody, jak ji předat veřejnosti. Bylo mi velkou ctí, že tento úkol byl přiřazen mně. V Expozici času jsem podepsala dohodu o provedení práce.

Mým prvotním cílem bylo vytvořit sadu animačních programů, které byly následně nabízeny školám. Vznikly tak celkem čtyři. „Já chci také své video“, „Staň se součástí expozice“, „Rádi malujeme“ a „Návštěva muzea není žádná nuda“.

Expozice času při svém vzniku byla velice oblíbená a po otevření ji během měsíce navštívilo přes dva tisíce lidí. I animační programy se těšily velké oblibě a nebyl týden, kdy by se žádný nerealizoval. Dokonce nás oslovovali redaktoři nejrůznějších médií, zda bychom jim neposkytli rozhovor. Například redaktoři webu olomouc.cz zpovídali v rozhovoru mě osobně:

„Animátorka Tereza Žváčková prozradila, jaký je vůbec nejoblíbenější program. „U dětí určitě ten s názvem Návštěva muzea není žádná nuda, kde poznají, že v naší expozici nemusí jen mlčet a poslouchat výklad průvodkyně. Malí návštěvníci poznávají souhvězdí, hrají hru Najdi exponát pomocí detailu, vymýšlí komiksy a podobně. Baví je to natolik, že se zde občas zdrží i déle, většinou se ale vejdem do dvou hodin,“ popisuje animátorka s tím, že délka programu je samozřejmě individuální podle požadavků školy. Nouze nebývá ani o úsměvné historky. „S dětmi se bavíme i my, a to nejen tehdy, když nám na otázku, kdo jsou bytosti zobrazené na stěně, odpoví, že zakladatelé vesmíru,“ usmívá se pracovnice Expozice času.“⁸

⁸ Může se pokazit čas? aneb V Expozici času si děti přijdou na své. Olomouc.cz, nejlepší adresa ve městě. [online]. 16.10.2012 [cit. 2015-10-11]. Dostupné z: <http://zpravodajstvi.olomouc.cz/clanky/Muze-se-pokazit-cas-aneb-V-Expozici-casu-si-deti-prijdou-na-sve-19281>

Díky přehledům, které si Expozice času vede, můžeme nahlédnout na komplexní návštěvnost od roku 2012 a na návštěvnost animačních programů od roku 2014. Tyto zdroje jsou interní, proto jsem si je vyžádala od vedení.

Návštěvnost komplexně:

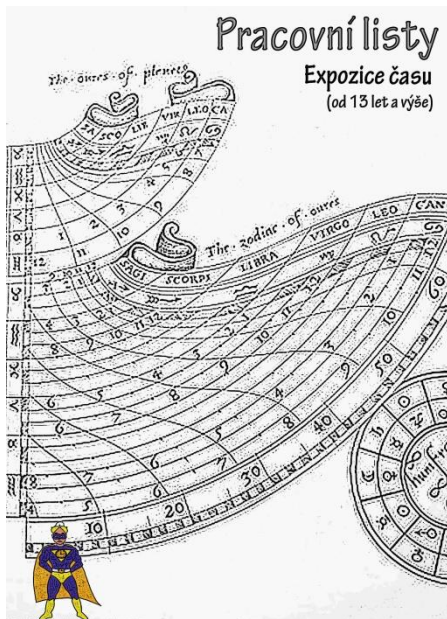
Rok	2012	2013	2014	2015
Návštěvnost	13362	12518	11979	7135 (ještě neukončeno)

Návštěvnost animačních programů:

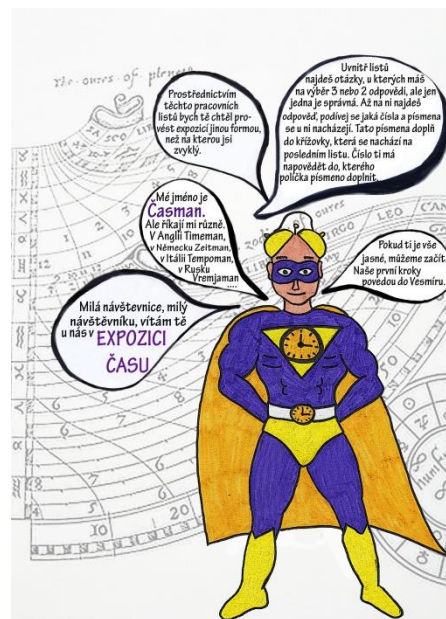
Rok	2014	2015
Návštěvnost	2786	1137 (ještě neukončeno)

Expozice času také nabízela, byly samoobslužné pracovní listy, které provedly návštěvníka celým muzeem (obr. 7 – 10). Tyto listy jsem v roce 2011 vytvořila já. Tehdy se mi zdály zcela v pořádku. S grafickým designem i s obsahovou stránkou jsem byla spokojena. Ale neshledala jsem se s velkou odezvou od návštěvníků. Neprodal se jich velký počet. Poté, co jsem nastoupila na vysokou školu UP Olomouc – obor Muzejní a galerijní pedagogika, jsem nedostatky listů s postupem času objevovala. Postava „Časmena“, který je v nich průvodcem, není zcela graficky zvládnutá a do koncepce Expozice času se zcela nehodí. Při plnění úkolů je návštěvník pouze „donucen“ číst si veškeré panely v expozici a hledat v nich potřebné informace. Návštěvníka listy nikam neposouvají, nenutí ho se zamyslet nad nějakým tématem a utvořit si na něj vlastní názor. Jako celek nepůsobí dobrým dojmem, rámečky na písmenka nejsou pravidelné, chybí v nich řešení, které by se určitě v samoobslužných listech mělo objevit.

Těchto chyb jsem si vědoma a při tvorbě nových samoobslužných listů jsem se jich snažila vyvarovat. Jak se mi to povedlo, zjistíte v kapitole „Pracovní listy“.

Obr. 7

Obr. 8

Obr. 9

Obr. 10

Od roku 2011 v Expozici času tedy vznikla sada animačních programů a samoobslužné pracovní listy. Jak na tom je expozice s další nabídkou shrnuji níže v tabulce:

	ANO	NE
Speciální prostory pro děti		NE
Specifické zaměření na dětské návštěvníky	Muzejní pedagog, jednorázové akce, animační programy	
Doprovodné aktivizační materiály	Pracovní listy, QR kódy	
Písemné listy k prohlídce		NE
Zvukový průvodce		NE
Hry v expozice	Interaktivní panely	
Dětský katalog		NE
Průvodce v cizím jazyce	Polština, panely v anglickém jazyce	
Interaktivní prvky	Dotykové televize, zvukové záznamy	
Badatelský koutek	Dva počítače s výukovými programy	
„Hands on“ exponáty	ANO	

Jak již bylo řečeno, od září roku 2015 jsem do Expozice času nastoupila na poloviční úvazek jako muzejní pedagog. Kladu si tak za cíl aby následující rok byl na návštěvnost ještě bohatší. Mým cílem bylo vytvořit dobrou spolupráci s okolními školami a následně pak zhotovit animační programy, které by vycházely přímo z jejich požadavků a z RVP ZV. Dále pak kvalitní samoobslužné pracovní listy, které budou u návštěvníka vzbuzovat zájem. Podrobněji o tom pak píší níže, v dalších kapitolách.

3 Vzdělávání v muzeu

Dříve než se konkrétně budu zabývat svými výstupy, považuji za vhodné se nejdříve věnovat vzdělávání v muzeu obecně.

3.1 Muzejní pedagogika

Podstatným rysem muzejní pedagogiky je podpora procesů učení v muzeu. Proto také někteří významní představitelé muzejní pedagogiky, jako například D. Anderson, chápou

muzeum jako „místo učení“ bohaté na podněty, které jsou důležité pro neformální celoživotní vzdělávání. Také V. Jůva je zastáncem názoru, že v centru pozornosti muzejní pedagogiky se nachází specifické edukační procesy, které probíhají v muzejní instituci.⁹ Německý autor M. Tripps za předmět muzejní pedagogiky považuje výchovně-vzdělávací práci, která se realizuje již v přípravné fázi výstavy. Jde tedy o jakýsi teoretický systém, samostatnou teoretickou disciplínu, která zkoumá edukační realitu. Proto je důležité neplést si muzejní pedagogiku s muzejní edukací. Muzejní pedagogiku můžeme chápat jako muzejní teorii a muzejní edukaci jako muzejní praxi.

Muzejní pedagogika se tedy zabývá vším, co ovlivňuje vzdělávání v muzeu, všemi procesy, které se zde realizují.¹⁰ Pro ještě jasnější porozumění muzejní pedagogice nám napomůže slovo „pomoc“. Výchova a vzdělávání jsou totiž chápány jako pomoc člověku na jeho životní cestě. Právě tento přístup k edukaci je typický pro kulturní zařízení. V souvislosti s tím můžeme na muzejní pedagogiku nahlížet:

- jako na pomoc v prohloubení muzejní edukace
- jako na pomoc při procesech lidského učení v muzeu
- jako na pomoc ve zkvalitnění muzejní komunikace
- jako na pomoc v rozvoji kvality života
- jako na pomoc při řešení současných rostoucích vzdělávacích nároků
- jako na pomoc ve smysluplné náplni volného času
- jako pomoc při výstavní činnosti
- jako na pomoc při realizaci muzejních programů¹¹

Tento výčet bychom mohli dále doplňovat o nespočet dalších položek. Já sama jsem vybrala jen ty pro mě nejdůležitější, ty, na které budu nejvíce myslet při zkvalitňování vzdělávacích služeb Expozice času.

⁹ JŮVA, Vladimír. Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. století. Brno: Paido, 2004. 264 s. ISBN 80-7315-090-5.

¹⁰ Muzeum a škola: sborník příspěvků z konference Muzeum a škola, aneb, Expedice domů: 16. a 17. března 2011. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2011. 82 s. Acta musealia; suppl. 2011/1. ISBN 978-80-87130-20-9.

¹¹ JŮVA, Vladimír. Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. století. Brno: Paido, 2004. 264 s. ISBN 80-7315-090-5.

3.2 Muzejní edukace

Jak již bylo výše řečeno, muzejní pedagogika je sociální věda, která se zabývá muzejní edukací. Proto je důležité zde zmínit, co to je „muzejní edukace“. Samotný pojem bychom mohli nejdříve rozdělit na dvě samostatná slova. Muzeum a edukace. Mezinárodní rada muzeí (ICOM) definuje muzeum jako „*stálou nevýdělečnou instituci ve službách společnosti a jejího rozvoje. Muzejní instituce je otevřená veřejnosti, získává, uchovává, zkoumá, zprostředkuje a vystavuje hmotné doklady o člověku a jeho prostředí za účelem studia, vzdělání, výchovy a potěšení.*“¹² Na edukaci se pak můžeme dívat jako na záměrné, cílevědomé a často i institucionalizované působení na rozvoj osobnosti jedince. Edukaci, jak již bylo zmíněno, též můžeme chápat jako jakousi pomoc jedinci na cestě jeho životem. A právě toto je velice významné pro práci muzejních pedagogů při jejich muzejní edukaci.¹³ Dále můžeme o muzejní edukaci mluvit jako o výchově „k muzeu, muzeem a z muzea vycházející“. Z tohoto výroku vyplývá, že je velice důležité, aby muzejní edukace navazovala na sbírkové předměty v muzeu. Ale i tak nesmíme opomenout působení celého muzea na návštěvníka: jeho speciální prostory, přístup muzejních pedagogů a speciální chování v muzeu.

Hlavním cílem muzejních pedagogů by mělo být vytvoření intencionálních edukačních aktivit, které probíhají v návaznosti na sbírky muzea. Mělo by jít hlavně o jakousi plánovitost, účelovost, o předem připravované podmínky, ve kterých budou návštěvníci přímo účastníky edukačního procesu a ne jen „pouhými“ procházejícími muzeem. Jedná se hlavně o to, že v muzeích se nachází vystavované předměty, které nejsou všem návštěvníkům srozumitelné. V takovém případě by měl být v muzeu facilitátor. V nejlepším případě je facilitátorem muzejní pedagog. Ten je pro návštěvníky k dispozici buďto na objednání prostřednictvím animačního programu, nebo na ně může působit pomocí nepřímé facilitace v podobě např. samoobslužných pracovních listů, didaktických pomůcek, studijních koutků. Jeho úkolem je být jakýmsi průvodcem k lepšímu pochopení exponátů či celé výstavy.¹⁴

Jak bylo výše řečeno, já sama v Expozici času ve Šternberku pracuji jako muzejní pedagog již od roku 2011, od jejího vzniku. Pomáhala jsem při tvorbě prvotních animačních programů a s následnou realizací. Ale vždy jsem byla zaměstnaná jen na dohodu o provedení

¹² ŠOBÁŇOVÁ, Petra. Edukační potenciál muzea. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 394 s. Monografie. ISBN 978-80-244-3034-8, s. 18

¹³ DOLÁK, Jan et al. Základy muzejní pedagogiky: studijní texty. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky, 2014. 103 stran. ISBN 978-80-7028-441-4.

¹⁴ Muzeum a škola: sborník příspěvků z konference Muzeum a škola, aneb, Expedice domů: 16. a 17. března 2011. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2011. 82 s. Acta musealia; supl. 2011/1. ISBN 978-80-87130-20-9.

práce, tudíž jsem se tomu nemohla věnovat tak, jak bych chtěla. Proto podle mého nevznikla dobrá propagace, spolupráce se školami a ani potřebná evaluace a následné vylepšení animačních programů. Od letošního roku 2015 jsem zde zaměstnaná na poloviční úvazek a chtěla bych tuto situaci změnit. Statistika o návštěvnosti našeho muzea nevypadá pro nás dobře. Proto jsem se po nástupu nejdříve rozhodla zhotovit dotazník, který zmapoval požadavky na nové animační programy všech okolních škol. Po vyhodnocení dat jsem pak vytvořila animační programy, které vycházely z požadavků škol. Mým dalším krokem pak bylo vytvoření samoobslužných pracovních listů, které měly provést malého návštěvníka celou naší expozicí. V následujícím roce ještě plánuji vytvořit didaktické pomůcky, které budou rozmístěny v prostorách expozice, a několik badatelských koutků.

5 Animační programy

5.1 Dělení muzejních a galerijních programů

Abychom dokázali animační programy dobře uchopit a pochopit, považuji za důležité je nejdříve zařadit do jakéhosi systému muzejních a galerijních programů.

Podle toho, jak jsou muzea a galerie zaměřena a podle forem, které využívají ve svých programech a aktivitách pro veřejnost, můžeme vymezit 3 základní typy práce. Dělení vzniká na základě rozsahu praktických činností, které vykonává návštěvník, a teoretických poznatků přednášejícího. Máme tyto 3 základní skupiny programů: teoretické programy, praktické programy a programy smíšené. Teoretické programy jsou ty, ve kterých je důraz kladen především na výklad průvodce (přednášejícího) a na práci s teoretickými poznatky. Mezi tyto programy můžeme zařadit přednášky, komentované prohlídky a besedy. Praktické programy jsou na rozdíl od těch teoretických zaměřeny hlavně na praktickou činnost účastníků. Ti se pomocí tvůrčích etud seznamují s vystaveným exponátem aktivním způsobem, díky čemuž si mnohdy více zapamatují. Do této skupiny se řadí praktické kurzy, ateliéry a tvůrčí dílny. V neposlední řadě pak musíme zmínit programy smíšené, které jsou kombinací předešlých dvou. Praktická činnost je tu doprovázena teoretickými poznatky a výkladem přednášejícího. Příkladem tohoto programu jsou animace. Právě tento typ programu se nejlépe osvědčil pro zprostředkování exponátů, hlavně co se školních skupin týče. Ale jelikož animační programy nemají v České republice prozatím dlouhou tradici, nejfrektovanějším programem stále zůstává komentovaná prohlídka s průvodcem. Pro muzeum je to nejvýhodnější typ programů,

jelikož nevyžadují žádné zvláštní prostory či speciální pomůcky. Probíhají přímo v prostorách muzea či galerie a jsou vedeny školeným průvodcem, kurátorem nebo speciálním hostem.¹⁵

Jelikož Expozice času komentované prohlídky nabízí od vzniku muzea, tedy od roku 2011, rozhodla jsem se, že vytvořím kvalitní sadu smíšených programů, konkrétně tedy sadu animačních programů, které budou nabízeny základním a středním školám. Tyto programy budou postupně inovovány, zkvalitňovány a aktualizovány, podle toho, jaká bude poptávka a odezva škol, které si již animace vyzkoušely. Dříve než jsem se do samotné tvorby pustila, bylo pro mě velice důležité si načíst, co přesně animační program je, jak má správně vypadat a z čeho se má skládat. Tyto informace jsem čerpala z knih a z příspěvků od profesora Radka Horáčka a magistra Marka Šobáně. Profesor Radek Horáček je vedoucím katedry výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Masarykovy Univerzity v Brně. Dlouhodobě se věnuje otázce zprostředkování umění. Té věnoval například celou knihu *Galerijní animace a zprostředkování umění*.¹⁶ Magistr Marek Šobáň je vedoucím edukačního oddělení v Arcidiecézním muzeu v Olomouci a mimo jiné je členem Komory edukačních pracovníků při Radě galerií ČR.¹⁷

5.2 Co je to animační program

Jak již bylo řečeno, jde o typ smíšeného programu realizovaného v muzeu či galerii. Jedná se tedy o program, kde návštěvníci získávají teoretické poznatky přednášené lektorem a zároveň vykonávají různorodé praktické činnosti. Poměr těchto aktivit se liší podle konkrétní výstavy, nemůžeme tedy říci, že bychom mohli stanovit jakousi rovnováhu, kde poměr těchto činností bude zcela stejný. Základem ale je, aby návštěvník nezůstal v roli posluchače. Aby byl do samotné výstavy vtažen, právě pomocí nějaké praktické činnosti. Pojem animace se používá v americkém, anglickém a francouzském okruhu muzejní pedagogiky a jeho český překlad znamená jakousi oživující činnost.

Animace v galeriích jsou „oživující“ činnosti, při nichž návštěvník pomocí různých materiálů či předmětů vytváří výtvarné etudy, které svým principem, technologií nebo obsahovým

¹⁵ HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. [Brno]: Cerm, 1998. 142 s., obr. příl. ISBN 80-7204-084-7.

¹⁶ Radek Horáček. *Art+antiques: Umění žít s uměním* [online]. 2008 [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <http://www.artcasopis.cz/autori/radek-horacek>

¹⁷ Mrg. Marek Šobáň. *Pedagogika v praxi* [online]. 2010 [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <http://www.pvp.upol.cz/lektori/Marek-Soban>

záměrem navazují na sledované výtvarné dílo¹⁸. A právě díky této oživující činnosti, prostřednictvím zážitku se snažíme o jakési bohatší poznání a získání nových zkušeností u všech návštěvníků.

5.3 Struktura animací

Než začneme vytvářet konkrétní animační program, musíme si uvědomit několik kritérií, na která po celou dobu tvorby musíme myslet. Mezi tato kritéria patří:

Typ výstavy

Cíl animace

Tematický záměr

Věk skupiny

Profesní a sociální struktura skupiny

Prostorové a technické podmínky

Celkový čas trvání animace¹⁹

Všechny tyto body je důležité si před tvorbou každého animačního programu sepsat. Podle nich se bude vyvíjet jeho celková podoba.

Animační program by měl dodržovat časovou strukturu. Je dobré, když se skládá ze tří částí. A to ze vstupní evokace, z hlavní pracovní části a ze závěrečné reflexe. Všechny tři části jsou důležité a žádná z nich by se neměla podcenit. Ve vstupní evokaci si budujeme vztah s účastníky. Proto je velice důležité, jak celý animační program zahájíme. Pomocí evokace dokážeme navodit příznivou atmosféru, která je důležitá pro další krok. V tomto okamžiku by se také mělo nastínit vše, co se během programu bude dít. Protože je animační program z velké části postaven na dialogu mezi lektorem a návštěvníkem, je dobré, když se v této části programu podaří všechny účastníky rozmluvit. Přátelskou atmosféru vytvoří například to, když se na začátku všichni představí.

Na vstupní evokaci pak plynule navazuje hlavní pracovní část, která může mít velice rozmanitou podobu. Zde se řeší podstatné problémy programu. Lektor by měl přijít

¹⁸ HORÁČEK, Radek. Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách. [Brno]: Cerm, 1998. 142 s., obr. příl. ISBN 80-7204-084-7. s.71

¹⁹ Tamtéž

na nejvhodnější způsob, jak účastníkům konkrétní exponát představit, ač už je to formou rozhovoru, výkladu, setkání s exponátem, dramatické etudy či výtvarné akce. Hlavní je, aby během aktivity měl účastník dostatek času na to, aby si exponát mohl důkladně prohlédnout.

Na konci programu by neměla chybět závěrečná reflexe. Mělo by se v ní zrekapitulovat dění celé akce a zdůraznit cenné poznatky. V této části ale nemusí mluvit jen lektor. Reflexi mohou realizovat i návštěvníci, například tím, že popíší, co vše během animačního programu vzniklo nebo co je nejvíce bavilo.

Je důležité si uvědomit, že každý animační program musí mít svůj vývoj. Návštěvník by měl být vždy informován o tom, co se bude dít, jak se to bude dít a proč se to dělo. Je to důležité pro jeho celkovou orientaci a kvalitu animačního programu.²⁰

6 Konkrétní animační programy pro Expozici času

Po prostudování všech obecných informací o animačních programech jsem se rozhodla udělat ještě jeden krok, který předcházela samotnému vytváření konkrétních animačních programů pro Expozici času. Zhotovila jsem dotazník, který mi měl pomoci vymyslet takové programy, o které budou mít školy doopravdy zájem.

Na základě zjištěného vzniklo pro Expozici času sedm animačních programů. Pět z nich navazují na RVP ZV, tudíž mají nosnou složku vzdělávací, ale nezapomíná se i na složku zábavnou. Zbylé dva animační programy vznikly na základě skutečnosti, že rok 2015 byl Valným shromážděním OSN vyhlášen „rokem světla“.

Ke každému z těchto programů jsem vytvořila tabulku, která je obecně popíše. Slouží k jakémusi přehledu o tom, co vše se v animačním programu děje, do jakého učiva spadá, jaká je jeho časová náročnost, cílová skupina a jaká jsou východiska programu. Dále se v textu objevuje uchopení programu, ve kterém jsou jednotlivé úkoly více popsány a jsou doprovázeny pracovními listy, které jsem pro ně vytvořila. Následuje pak hodnocení, možné alternativy a fotografie z realizovaných animačních programů.

Všem jednotlivým krokům přecházelo stanovení výukových cílů, které jsem rozdělila do kognitivních, psychomotorických a afektivních. U všech těchto cílů jsem myslela na jejich vlastnosti. Aby byly konzistentní, komplexní, kontrolovatelné a přiměřené.

²⁰ ŠOBÁŇ, Marek, David HRBEK a Vladimír HAVLÍK. Škola muzejní pedagogiky. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, 121 s. ISBN 978-80-244-1871-1.

6.1 Dotazník

Tuto kapitolu bych chtěla začít slovy Judith Jedlicky, která působí v organizaci pro řešení problémů v umění a kultuře: *„Naším úkolem není mluvit o tom, čím muzeum bylo nebo je, ale o tom, jak vidět muzeum jako schránku a jak odstranit všechny její čtyři stěny... Znamená to velká rizika, ale je nutné je podstoupit. Neuvědomujeme si dostatečně schopnost kulturních subjektů v této zemi být vynalézavý v rámci vlastních komunit... Potřebujeme najít cesty, jak přesáhnout hranice našich schránek, našich muzeí, a proniknout z muzea do komunity.“*²¹

Znění tohoto výroku je projednáváno na mnoha konferencích a v mnoha publikacích. Polemiky na téma „muzeum a změna“ jsou otevírány dnes a denně a je mnoho zastánců názoru, že pokud se muzeum nepokusí odstranit své „stěny schránky“ stane se zcela nesmyslnou institucí. Existují tři kroky, jak se o odstranění stěn může muzeum pokusit, a to: rozvíjení vzdělávací funkce muzea, vytváření vztahu muzea a místního společenství, působení muzea v rámci občanské společnosti.²² V Expozici času ve Šternberku jsem se snažila nejdříve o zkvalitnění prvního kroku, na který pak navazoval krok číslo dvě. Předpokladem pro rozvoj vzdělání v muzeu je navázání dobrých vztahů s okolními školami, vzájemná komunikace a vytváření nových strategií pomocí vzájemné spolupráce. Proto jsem se rozhodla před vytvořením nových animačních programů zhotovit dotazník, který by měl zmapovat požadavky okolních škol. Mým cílem bylo zjistit, jaký mají školy zájem o spolupráci s naším muzeem a o jaké konkrétní animační programy by měly zájem.

Byly zhotoveny dva typy dotazníků. Jeden byl elektronický, který školy obdržely emailem, a druhý tištěný, který paní učitelky vyplňovaly přímo při návštěvě našeho muzea. Obsah obou dotazníků byl stejný. Bylo jich odesláno 250, z toho se mi jich vrátilo 9 zpět. V muzeu pak byly vyplněny 2. Důvody tak slabé zpětné vazby mohou být tři. Buďto jsou dnešní učitelé zahlceni povinnostmi a nezbývá jim čas na vyplnění dotazníku, nebo jsou přesyceni jinými dotazníky od dalších institucí a, nebo nemají zájem o vytvoření spolupráce s naším muzeem. Tak jako tak jsem se rozhodla zpracovat výsledky alespoň z těch dotazníků, které se mi vrátily.

První otázkou *„Navštívili jste v minulosti Expozici času ve Šternberku?“* bylo zjištěno, že 100% reagujících respondentů Expozici času v minulosti již navštívilo. Jelikož žádná

²¹ BRABCOVÁ, Alexandra, ed. Brána muzea otevřená: [průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]. Náchod: Juko, [2003]. 583 s. ISBN 80-86213-28-5.

²² Tamtéž

z odpovědí nebyla negativní, vyžadovala si upřesnění, o jaký druh návštěvy se jednalo. 66,7% respondentů odpovědělo, že Expozici času navštívili v rámci animačního programu, 11,1% v rámci komentované prohlídky a 55,6% přišlo na volnou prohlídku.

Další otázky se již týkaly konkrétně animačních programů, protože dotazník byl zaměřen právě na zkvalitnění těchto služeb. Pokud dotazovaný odpověděl, že animační program jejich škola již navštívila, odkázalo jej to na další otázku, která zněla „*Uvedte, v rámci jakého předmětu jste naše muzeum navštívili*“. Ve většině případů zazněla prvouka a vlastivěda a dále pak výtvarná výchova.

Následně jsem považovala za důležité zjistit, ve výuce kterých předmětů by naše muzeum navštívili znovu. Proto další otázka zněla „*V rámci kterých předmětů byste chtěli naše muzeum znovu navštívit?*“ Překvapilo mě, že se předměty opakovaly jako v předešlé otázce. Respondenti nejčastěji odpovídali, že by rádi navštívili muzeum v rámci prvouky, přírodovědy, výtvarné výchovy a vlastivědy. Dále se zde objevil předmět matematika a fyzika.

Protože bych ráda vytvářela animační programy na základě požadavků od učitelů, následná otázka v dotazníku byla „*Existují konkrétní témata/oblasti školní výuky, které byste chtěli žákům přiblížit prostřednictvím muzejního programu?*“ Vznikla řada návrhů na různá témata, která bychom mohli použít v animačních programech. Konkrétně: astronomie, objasnění fyzikálních zákonů, epochy historie s návazností na náš region, mezilidské vztahy (žena – muž, staří – mladí), čas jako fyzikální veličina, vznik kalendáře, historie měření času a historie regionu.

Na závěr dotazníku pro mě bylo důležité zjistit, které období pro návštěvu muzea školám vyhovuje nejvíce. 77,8% respondentů odpovědělo, že je pro ně nejvýhodnější konec školního roku. Pro 33,3% to je začátek školního roku a pro 22,2% je to období po konci prvního pololetí.

Celý dotazník zakončila otázka „*Uvítali byste možnost spolupodílet se na zpracování tématu, obsahu a formy vzdělávacích programů u nás v Expozici času?*“ 88,9% odpovědělo, že ne. Pouze jedna škola by o takovou spolupráci měla zájem.

Když zhodnotím výsledky dotazníku, dozvěděla jsem se, že nezáleží na tom, snažit se vytvořit celou řadu animačních programů, které by se snažily pokrýt všechny vyučovací předměty, ale že se stačí zaměřit na přírodovědu, vlastivědu a výtvarnou výchovu. Ale beru na vědomí, že dotazníků se mi vrátilo zpět málo, proto informace z nich beru jen jako jakýsi odrazový můstek. Co se týče aktualizování nabídek a odesílání e-mailů do škol, budu se

soustředit na konec školního roku, ale zároveň se budu snažit školy nepřehlcovat, protože vidím, že jakási přímá spolupráce s naším muzeem není zatím zcela žádaná.

Na základě těchto výsledků vznikla sada sedmi animačních programů, které jsou školám nabízeny. Ty nesou název: „Umělci na dvoře Rudolfa II.“, „Učenci na dvoře Rudolfa II.“, „Až vyrostu, budu kosmonautem“, „Putování Expozicí času“, „Putování staletím“, „Rok 2015, rok světla (1)“, a „Rok 2015, rok světla (2)“.

6.2 Animační program „Umělci na dvoře Rudolfa II.“

Název edukačního programu: Umělci na dvoře Rudolfa II.	
Východiska programu: Protože Rudolf II. bohatě podporoval umění, kulturu a vědu, je s jeho osobou spojeno mnoho témat, které je možné návštěvníkům předat. Proto na tento námět vznikly dva animační programy, která na sebe navazují. Tento se soustředí na umělce, kteří působili na dvoře Rudolfa II. Myslím zde na návaznost na RVP ZV a ŠVP, kterou se snažím dodržovat při každé realizaci AP.	
Cílová skupina: 2. – 6. třída	
Obsah programu: <u>Na jakou expozici či výstavu navazuje?</u> Na Expozici času ve Šternberku <u>Který z exponátů je nositelem obsahu programu?</u> Reprodukce obrazu od umělce Giuseppe Arcimbolda. Reprodukce obrazů, které zobrazují Čas. <u>Má program souvislost se školním kurikulem? S kterými vzdělávacími obory?</u> Vzdělávací oblast: Člověk a společnost, Umění a kultura Vzdělávací obor: Dějepis, Výtvarná výchova Učivo: Dvůr Rudolfa II., osobnost Rudolfa II., umělci: Arcimboldo, Tizian	
Bodový scénář edukačního programu: 1. Vstupní evokace 2. Pracovní část 3. Pracovní část 4. Zakočení	
Název a stručný popis aktivity:	Čas
1. Jak vypadal Rudolf II.? Návštěvníkům je podána otázka, jak si představují skutečného Rudolfa II. Poté dostanou za úkol najít obálky rozmístěné po patře, ve kterých se nachází skládačka. Každý má najít jednu obálku a poté si skládačku poskládat a nalepit si ji do svého pracovního listu.	20 minut
2. Autoportrét jako od Arcimbolda: Děti dostanou pracovní list, na který mají nakreslit svůj autoportrét tak, jak tvořil umělec Giuseppe Arcimboldo. Z čeho bude jejich dílo poskládáno, záleží čistě na jejich výběru.	20 minut
3. Namaluj čas: Návštěvníci se mají zamyslet nad tím, jak by šel výtvarnými prostředky zachytit čas. Jakmile si to promyslí, dostanou další pracovní list s volnou plochou, do které mají pomocí pastelek nakreslit čas.	15 minut
4. Zakočení: Žákům je řečeno, co vše Rudolf II. na svém dvoře sbíral, jakými lidmi se obklopoval. Následně se děti mají zamyslet nad tím, co by ony samy svým alchymistům, vynálezčům, poručily, aby jim vymysleli, vynalezli. Poté se o tom diskutuje.	15 minut
Pomůcky: Pracovní listy, podložky, obálky, papírová skládačka, lepidla, fixy, psací potřeby, pastelky, ukázky reprodukcí obrazů od Arcimbolda.	

Cíle animačního programu:

Kognitivní cíle: Návštěvník popíše osobnost Rudolfa II. Návštěvník vyjmenuje osobnosti, které působily na dvoře Rudolfa II. Návštěvník popíše dílo umělce Giuseppe Arcimbolda. Návštěvník pojmenuje nejvýznamnější díla Tiziana. Návštěvník vyjmenuje možnosti, jak zachytit čas ve výtvarném umění.

Psychomotorické cíle: Návštěvník poskládá a nalepí skládačku tak, aby byl patrný motiv na ní. Návštěvník čitelně píše do svých pracovních listů. Návštěvník nakreslí svůj autoportrét stejně tak, jak je tvořil G. Arcimboldo. Návštěvník dokáže zachytit abstraktní pojem „čas“ pomocí pastelek.

Afektivní cíle: Návštěvník pozorně sleduje výklad a mluví v okamžiku, kdy něčemu nerozumí nebo chce něco doplnit. Návštěvník ochotně odpovídá na otázky. Návštěvník ochotně vypracovává zadané úkoly. Návštěvník ochotně prezentuje své nápady před ostatními ve skupince.

Uchopení programu:

Jak již vyplývá z názvu animačního programu „Umělci na dvoře Rudolfa II.“, návštěvníci se mají seznámit s osobností panovníka Rudolfa II. a s umělci, kteří s jeho dvorem souvisí.

Na začátku celého programu jsou návštěvníci patřičně uvítáni v Expozici času a je jim představen program, na který přišli. Jakmile zjistí, že se bude mluvit o Rudolfovi II. a o jeho dvoře, je jim položena otázka, zda vědí, kdo to Rudolf II. byl. Většinou se z celého davu objeví alespoň jeden návštěvník, který zná odpověď. Jakmile vědí, že to byl římský císař a uherský a český král, je jim podána otázka další. Tentokrát se mají zamyslet nad tím, jak podle nich Rudolf II. vypadal. Každý z nich pak tuto představu řekne nahlas. Jedná se o motivaci, aby návštěvníci zatoužili po tom vědět, jakou má doopravdy podobu. Následně dostanou první úkol. Mají najít obálky rozmístěné po patře, ve kterých se nachází skládačka. Každý má najít jednu obálku a poté si skládačku poskládat a nalepit si ji do svého pracovního listu (obr. 11). Jakmile mají všichni nalepeno, návštěvníci vedou s lektorem rozhovor o tom, zda se pravá podoba Rudolfa II. shoduje s jejich představou.

Poté, co návštěvníci vědí, jak Rudolf II. vypadal, nastává krátký výklad o tom, kdo Rudolf II. byl. Co vše významného udělal a proč se Praze za jeho vlády říká „zlatá Praha“. Informace, které zjistí, si zapisují během výkladu do svého pracovního listu. Není ale cílem, aby si zapsali vše, jen to důležité.

Po výkladu nastává další úkol, který nese název „Portrét jako od Arcimbolda“. Návštěvníci jsou navedeni na informaci, že umělci na dvoře Rudolfa II. namalovali několik jeho portrétů, ze kterých se domníváme, jak asi vypadal, a následně je jim ukázán jeden z nich. Tento portrét vytvořil významný umělec Giuseppe Arcimboldo, který se proslavil díky svým portrétům z ovoce, květin, zvířat a podobně. Návštěvníkům je předvedena jeho tvorba pomocí zalaminovaných obrázků s jeho portréty a jedné reprodukce, kterou máme v Expozici času, a dále se dozvedí několik informací o jeho osobě. Následně pak mají za úkol namalovat portrét, který se bude inspirovat právě Arcimboldem. Jakmile skončí, do svého pracovního listu si udělají několik poznámek, kdo to Giuseppe Arcimboldo byl. Na konci této části udělají malou výstavu svých děl a jeden po druhém je představí.

Jelikož je tento animační program zaměřen na výtvarné umění a na umělce, nese se v tomto duchu i nadále. Návštěvníci se tentokrát mají zamyslet nad tím, jak by se dal pomocí výtvarných prostředků namalovat čas. Následně je jim vysvětlen rozdíl mezi „abstraktním pojmem“ a „konkrétním pojmem“. Jakmile si návštěvníci uvědomí, že čas je tedy pojmem abstraktním, začínají přemýšlet nad tím, jak by se dal namalovat. Pak dostanou další pracovní list (obr. 12) a svůj nápad mají nakreslit. Po dokončení práce své kresby popíší a následně je jim pomocí panelu, který se týká tématu „Čas v umění“, vysvětleno, jak se s tímto problémem vypořádali jiní umělci, mimo jiné i Tizian, u kterého se lektor pozastaví trochu déle. Po tomto krátkém výkladu mají opět za úkol si do pracovního listu zapsat, jaké jsou další možnosti zachycení času pomocí výtvarných prostředků.

Animační program se blíží ke konci. Následuje shrnutí, co vše se návštěvníci dozvěděli. Pak je jim podána otázka, co jim přišlo nejzajímavější, jaká informace o Rudolfu II. a jeho dvoře se jim líbila nejvíce. Na konci tohoto rozhovoru je skupině položena otázka další, která jim má pomoci si uvědomit tehdejší podobu dvora. Rudolf II. na svém dvoře vítal osoby nejrůznějšího povolání a všelijakých znalostí. A právě díky tomuto se snažil o to, aby se na jeho dvoře vyráběly „věci“, které jinde nejsou (z olova zlato, elixír mládí, kámen mudrců,...). Návštěvníci se mají zamyslet nad tím, kdyby měli možnost na takovém dvoře kralovat, co by svým poddaným dali za úkol vyrobit (vynalézt, objevit). Jakmile každý řekne svůj nápad, nastává rozloučení.

EXPOZICE ČASU TIME EXPOSITION

Pracovní listy k programu „Umělci na dvoře Rudolfa II.“

1.

2. Co jsem se o Rudolfovi II. dozvěděl:

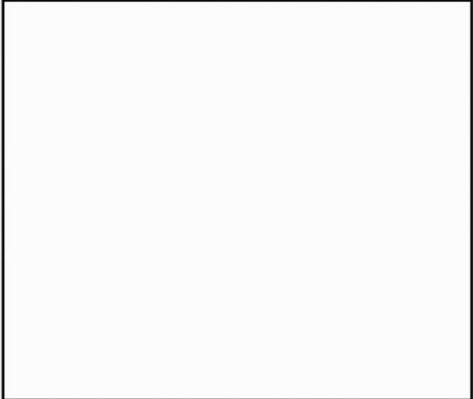
Rudolf II.

3. Kdo byl Giuseppe Arcimboldo?

Obr. 11

EXPOZICE ČASU TIME EXPOSITION

Můj úkol zněl „Namaluj čas“

4.

Jak se dá namalovat čas:

Obr. 12

Hodnocení programu:

Tento animační program byl realizován celkem dvakrát. V obou případech přišly děti ze základní školy, konkrétně z 5. a pak z 6. třídy.

Úkol „Jak vypadal Rudolf II.?“

Podle mě, je tento úkol jak po stránce didaktické, tak zábavné zvolen dobře. Děti měly radost, že se mohou volně pohybovat po expozici a u toho něco hledat. Je to dobrá počáteční činnost, která děti na začátku zaktivizuje a naladí na téma, o kterém se lektor po celou dobu programu s nimi baví. Podle mě děti byly rády, že si Rudolfa II. mohou konkrétně představit, že se nebaví o nějaké osobě, které nedokážou přiřadit podobu. Při první realizaci jsem nastříhala skládačku na docela malé kousky, a protože je obraz Rudolfa II. docela tmavý (obr. 13), dětem dlouho trvalo, než ji poskládaly. Nijak to naštěstí neznehodnotilo program, škola měla vyhrazen dlouhý čas na animační program, ale při realizaci druhého programu, kdy jsem věděla, že škola dorazí pouze na jednu hodinu, jsem již lístečky nastříhala v menším počtu.

Obr. 13

Úkol „Portrét jako od Arcimbolda“

Portréty od tohoto umělce děti velice zaujaly. Bylo dobré, že jsem zalaminovala několik jeho reprodukcí, které jsem pak nechala kolovat. Většina z nich se s tímto umělcem nesetkala. Děti byly informovány o tom, že výtvarné umění má několik podob a že již v 16. století se tvůrci nedrželi striktně klasického portrétu. Z počátku pro některé děti bylo obtížné takový portrét vytvořit, ale když jsem k nim pak jednotlivě přistupovala, přišli jsme u každého na způsob, který mu vyhovoval.

Úkol „Namaluj čas“

Děti zjistily, že namalovat abstraktní pojem není zcela jednoduché. Některým dalo zabrat, jak čas vůbec na papír zachytit. V první skupině se pak nejčastěji objevovaly různé typy hodin, ve druhé již vzniklo několik rozdílných nápadů.

Zakončení

Zakončení, které slouží, jako jakási reflexe programu, vždy probíhalo skvěle. Děti si hodně zapamatovaly, měly spoustu zvědavých otázek a nápadů, co by samy daly za úkol svým poddaným vyrobit.

Přepis reflektivního rozhovoru z jednoho animačního programu:

Lektorka: „Nyní již víme, že Rudolf II. se obklopoval samými významnými a inteligentními lidmi, kteří na jeho dvoře prováděli různé objevy a vyráběli všelijaké vynálezy. Kdo si z vás něco zapamatoval?“

Žákyně 1: „Giuseppe Arcimboldo maloval portréty pomocí různých věcí.“

Lektorka: „Ano, výborně. A nejen z věcí, že ano? Ještě i pomocí zvířat, květin, ... Ještě někdo si něco pamatujete?“

Žák 2: „Magistr Kelly se snažil vyrobit zlato z olova.“

Žák 3: „A také se snažili vyrobit elixír mládí.“

Žák 4: „Hmm, to by bylo fajn mít takový elixír mládí.“

Lektorka: „Chtěl bys jednu lahvičku, jo? Co bys s ní dělal?“

Žák 4: „Dal bych ji mamince, aby byla pořád mladá.“

Lektorka: „To je od tebe hezké. Vidíte, že by bylo fajn, některé věci mít doma. Zkuste si teď představit, že kralujete právě na takovém dvoře jako Rudolf II. Máte mezi svými poddanými umělce, astronomy a alchymisty. Zamyslete se nad tím, co byste chtěli, aby vyrobili pro vás.“

Žákyně 1: „Já bych chtěla něco, co by zaručilo mír na celém světě.“

Žák 4: „Já bych chtěl ten elixír mládí.“

Žák 5: „Já bych chtěl to zlato.“

Z přepisu jde vidět, že se děti do tématu opravdu ponořily a hodně si z předešlých výkladů zapamatovaly.

Díky tomu, že jedna školní skupina si objednala animační programy „Učenci na dvoře Rudolfa II.“ a „Umělci na dvoře Rudolfa II.“, jsem měla možnost na začátku programu zjistit, jestli jim z minulého programu něco utkvělo v hlavě. Programy od sebe měly rozestup jednoho týdne a děti si zapamatovaly téměř vše.

Proto bych celkově tento animační program hodnotila jako zdařilý. Díky tomu, že mé stanovené cíle jsou kontrolovatelné, měla jsem možnost zjistit, zda bylo dosaženo všeho. Tuto kontrolu jsem prováděla vždy po realizaci programu, kdy jsem si zapisovala i zdařilé rozhovory s dětmi.

Zpětnou vazbou pro mě byl též jeden e-mail, který mi poslala škola, která animační program navštívila. Paní učitelka mi zaslala ohlasy žáků a sama za sebe ještě jednou poděkovala a vyjádřila svou spokojenost. Zde příkládám slova žáků:

„Dozvěděli jsme se užitečné věci, malovali jsme čas. Tato akce se mi líbila a klidně si ji zopakují.“

„Nejvíce se mi líbilo, jak jsme lepili obrázek a povídali si o Rudolfovi II. A ještě se mi líbilo, jak jsme malovali autoportréty.“

„Moc se mi líbilo, že jsme mohli namalovat autoportrét z listí, ovoce, zelenin, ryb a ostatních věcí. Také jsme se dozvěděli něco o Rudolfovi II. A mohli jsme namalovat – zachytit čas.“

Možné alternativy programu:

Během realizování tohoto animačního programu jsem si rovnou vyzkoušela dvě alterace. Jedna byla čistě z mé iniciativy, abych zjistila, která varianta je lepší a ke druhé jsem byla (dá se říci) donucena okolnostmi.

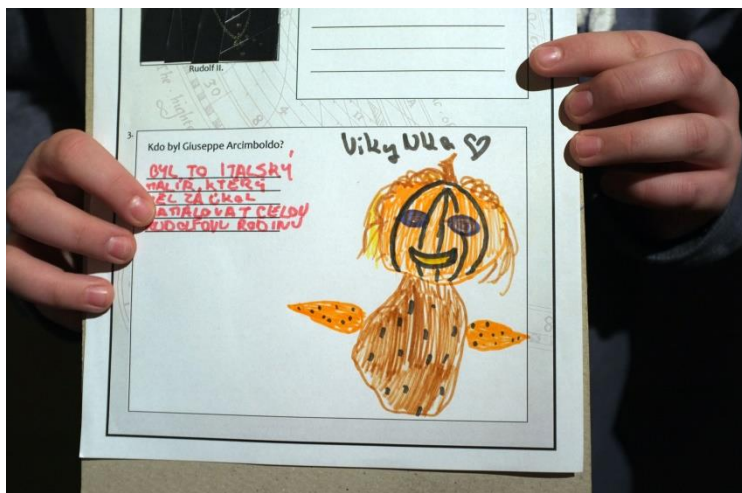
První proběhla během úkolu malování portrétu jako umělec Arcimboldo. Zajímalo mě, jestli žáci budou více motivováni, když budou mít nakreslit nejen obyčejný portrét někoho cizího, ale svůj vlastní autoportrét. Slovo autoportrét jim muselo být samozřejmě vysvětleno, ale jinak jsem se setkala s pozitivním ohlasem. Pomohlo mi to především tehdy, když někdo nevěděl, z čeho svůj autoportrét nakreslit. Stačilo, aby se zamyslel nad tím, co má nejvíce rád, co ho nějak charakterizuje, a z toho pak již mohl tvořit. Jinak jsem ale neviděla velký rozdíl.

Druhá alterace nastala tehdy, když si jedna konkrétní třída objednala dva animační programy „Umělci na dvoře Rudolfa II.“ a „Učenci na dvoře Rudolfa II.“ To znamená, že již z předešlého programu věděly, jak Rudolf II. vypadal, takže hrozilo, že nebudou mít motivaci obálky hledat. Proto jsem jim dala do obálek podobu Rudolfa II., jak vypadal jako mladý, tedy v přibližném věku školáků. To je zajímalo a obálky ochotně hledali.

Fotografie z animačních programů:

Obr. 14

Obr. 15

Obr. 16

6.3 Animační program „Učenci na dvoře Rudolfa II.“

Název edukačního programu: Učenci na dvoře Rudolfa II.	
Východiska programu: Důvod, proč vznikl tento animační program, je stejný jako u předchozího. Snažím se školám nabídnout programy, které vychází z RVP ZV a ŠVP, abych jim usnadnila probírání učiva a abych je motivovala k opakované návštěvě muzea.	
Cílová skupina: 4. – 6. třída	
Obsah programu: <u>Na jakou expozici či výstavu navazuje?</u> Na Expozici času ve Šternberku <u>Který z exponátů je nositelem obsahu programu?</u> Naučné panely s osobnostmi Tycha Braheho a Jana Keplera. Sextant. Sluneční soustava. <u>Má program souvislost se školním kurikulem? S kterými vzdělávacími obory?</u> Vzdělávací oblast: Člověk a společnost, Člověk a příroda Vzdělávací obor: Dějepis, Fyzika, Zeměpis Učivo: Dvůr Rudolfa II., osobnost Rudolfa II., Raný novověk – objevy a dobývání, Pohyby vesmírných těles, Sluneční soustava.	
Bodový scénář edukačního programu: 1. Vstupní evokace 2. Pracovní část 3. Pracovní část 4. Zakončení	
Název a stručný popis aktivity:	Čas
1. <u>Jak se jmenuje muž na obrázku?</u> Žáci dostanou pracovní list, na kterém je fotografie Rudolfa II. Pak budou mít za úkol pojmenovat onoho muže tak, jak by se jim líbilo. Až se dozvědí, kdo na obrázku doopravdy je, mají pod jeho podobiznu napsat informace, které dostanou od lektora.	10 minut
2. <u>Co je to sextant?</u> Návštěvníci se v průběhu výkladu seznámí s osobností Tycha Brahe a zjistí, že k pozorování oblohy používal sextant. Poté se zamyslí nad tím, jak asi mohl vypadat, a pokusí se ho nakreslit. Následně jim je dána k dispozici replika sextantu, na které je jim předvedeno, jak se s ním pracovalo.	20 minut
3. <u>Dá se zhudebnit pohyb vesmírných těles?</u> Po zjištění, že Johannes Kepler zastával teorii o tom, že pohyb vesmírných těles se dá zhudebnit, se o to děti pokusí. Rozdělí se do skupinek po 9 (8 planet, 1 slunce), vyberou si jeden z principů obíhání vesmírných těles ve vesmíru, o kterém jsme si povídali, a natrénují krátkou scénku, ve které budou vykonávat pohyby tak jako tělesa ve vesmíru a vydávat zvuky, které si myslí, že by pro danou planetu mohly být typické.	20 minut
4. <u>Zakončení:</u> Dětem je puštěna hudební ukázka kompozice R. Jíši, který se pokusil o totéž a zhudebnil svou představu zvuků planet. Poté následuje rozloučení.	10 minut
Pomůcky: Pracovní listy, podložky, psací potřeby, sextant, hudba R. Jíši, technika na puštění hudby.	

Cíle animačního programu:

Kognitivní cíle: Návštěvník popíše osobnost Rudolfa II. Návštěvník vyjmenuje osobnosti, které působily na dvoře Rudolfa II. Návštěvník rozliší pojem geocentrismus a heliocentrismus. Návštěvník popíše sextant. Návštěvník vyjmenuje, s jakými objevy přišli Tycho Brahe a Jan Kepler. Návštěvník popíše pohyby vesmírných těles.

Psychomotorické cíle: Návštěvník správně pracuje se sextantem. Návštěvník čitelně píše do svých pracovních listů.

Afektivní cíle: Návštěvník pozorně sleduje výklad a mluví v okamžiku, kdy něčemu nerozumí nebo chce něco doplnit. Návštěvník ochotně odpovídá na otázky. Návštěvník ochotně vypracovává zadané úkoly. Návštěvník ochotně prezentuje své nápady před ostatními ve skupince. Návštěvník se nestydí předvést dramatickou etudu před svými kamarády.

Uchopení programu:

Jak také vyplývá z názvu animačního programu „Učenci na dvoře Rudolfa II.“, návštěvníci se mají seznámit s osobností panovníka Rudolfa II. a s učenci, kteří s jeho dvorem souvisí.

Na začátku celého programu jsou návštěvníci patřičně uvítáni v Expozici času, ale průběh a název animačního programu je jim zatím zatajen, protože by byl zničen záměr prvního úkolu.

Jakmile se návštěvníci pohodlně usadí, jsou jim hned na začátku rozdány pracovní listy (obr. 17), na kterých uvidí portrét pro ně neznámého muže. Lektor nyní navodí atmosféru a hovoří o tom, že muž na obrázku je významný panovník, o kterém se budeme po celou dobu animačního programu bavit, ale že jim ještě neprozradí jméno. Je to kvůli prvnímu úkolu, který je jim hned nato vysvětlen. Návštěvníci mají zkusit uhodnout, jak se panovník na obrázku jmenuje, popřípadě když vůbec nevědí, tak mu nějaké jméno dát. Jakmile jsou všichni hotovi, každý z návštěvníků nejdříve řekne jméno své a pak jméno, které pro panovníka na obraze vymyslel. Lektor jim dále prozradí jméno Rudolf II. a řekne několik informací o jeho osobnosti. Návštěvníci si během výkladu zapisují, co vše zjistili. Opět není hlavním cílem, aby si zapsali vše, pouze ty nejdůležitější věci. Zde si lektor musí dávat pozor,

aby neopakoval informace z předešlého animačního programu, kdyby nastala situace, že jedna třída přijde na oba.

Jakmile návštěvníci vědí, kdo byl Rudolf II., nastává další úkol. Návštěvníci jsou k tomuto úkolu motivováni předešlým výkladem, kde se lektor musí zmínit, že na Rudolfově dvoře byly významné osobnosti, mezi které patřili přední astronomové té doby. Popřípadě jim pak vysvětlit, kdo je to astronom. Úkol spočívá v tom, že jim je řečeno, že jedna z těchto osobností, konkrétně Tycho Brahe, používal věc, která se jmenuje sextant, a oni se teď mají zamyslet nad tím, jak asi takový sextant mohl vypadat a k čemu se mohl používat. Svou myšlenku zaznamenají pomocí fixek do svého pracovního listu. Poté co každý představí svou kresbu, je jim ukázán sextant skutečný a je jim vysvětleno, k čemu a jak se používá. Dále pak navazuje výklad o osobnosti Tycha Brahe, k čemuž napomáhá informační tabule v expozici.

Další, kdo působil na dvoře Rudolfa II., byl Johanese Kepler. Návštěvníci se přesunou do místnosti „Vesmír“, kde jim je představena osobnost Johanese Keplera a mimo jiné jim je řečeno, že věřil v to, že pohyby planet sluneční soustavy se dají zhudebnit. V tomto výkladu nesmí také chybět informace o tom, jaké jsou planety sluneční soustavy, jaké pohyby planety vykonávají, kolem čeho obíhají, co je to geocentrismus a co je to heliocentrismus. Jakmile návštěvníci vědí všechny důležité informace, jsou rozděleni do skupinek po devíti. V těchto skupinkách mají za úkol vytvořit živý model sluneční soustavy, který obíhá kolem slunce, zároveň se točí kolem své osy, a ještě k tomu vydávat zvuky, o nichž si myslí, že by pro dotyčnou planety mohly být typické. Po představení všech modelů jim je zdůrazněna informace, že ve skutečnosti planety zvuky nevydávají, že to byla pouze domněnka Johanese Keplera, ale že díky dnešním technologiím víme, že se ve vesmíru kvůli vzduchoprázdnu zvuk nešíří.

Tato simulace návštěvníkům nastíní, jak se planety skutečně pohybují. Následně je jim vysvětleno, co se díky těmto pohybům děje.

Na konci animačního programu probíhá shrnutí o tom, co vše si zapamatovali, co bylo pro ně důležité a co zajímavé a předtím než odejdou, je jim na rozloučenou puštěna hudba kompozice Rudolfa Jiří, který se také pokoušel zhudebnit svou představu o zvucích planet naší sluneční soustavy.

EXPOZICE ČASU TIME EXPOSITION

Pracovní listy k programu „Učenci na dvoře Rudolfa II.“

1. 2. Co vím o muži na obrázku:

Jméno: _____

3. Sextant

Co to je sextant? _____

Obr. 17

Hodnocení programu:

Tento animační program se prozatím realizoval jen jednou. Navštívila ho třída ze základní školy. Konkrétně šlo o třídu 5. b. Bohužel třída měla čas být v expozici pouze hodinu, tím pádem se nerealizoval zcela přesně, jak je popsáno výše. Ale i tak si myslím, že program se podařil.

Úkol „Jak se jmenuje muž na obrázku?“

Tento úkol je podle mě dobře umístěn na samotný začátek programu. Děti byly zvědavé, o kom že se to vlastně budeme bavit a jestli se trefily se svým pojmenováním. Jmen vznikla celá řada. Objevovala se tam jména jako Václav, Petr, Vilemín, atd. Poté, když jim bylo řečeno správné jméno muže na obrázku, si děti začaly vybavovat, že ho znají. Ať už z knížek ze školy nebo z pohádky „Císařův pekař, pekařův císař“. Vznikla tak dobře připravená půda k tomu, abych mohla volně pokračovat ve výkladu o Rudolfovi II.

Úkol „Co je to sextant?“

Tento úkol se při realizaci začal jevit jako o něco složitější, než jsem původně plánovala. Když jsem dětem nejdříve jednoduše zadala namalovat věc, která by se mohla jmenovat sextant, nezačal malovat skoro nikdo. Děti potřebovaly větší motivaci, lépe si představit, co

vlastně mají dělat. Proto jsem pokračovala slovy: „*Představte si, že já jsem Rudolf II. a vy jste moji poddaní. Vy jste moji alchymisté, vědci, vynálezci... A já za vámi přijdu se slovy: Poddaní moji, včera jsem byl na večeři v sousedním království a slyšel jsem lidi bavit se u vedlejšího stolu o přístroji, který se jmenuje sextant. Nestihl jsem se doslechnout, co to přesně je a k čemu slouží. Ale bavili se o tom s takovým nadšením, že to chci. Nevím, k čemu to slouží, ani jak to vypadá, ale chci to, a vy mi to teď vymyslete.*“ Po těchto slovech už začali malovat skoro všichni a vznikly potom opravdu zajímavé nápady. Jakmile jsem potom dětem ukázala opravdový sextant a vysvětlila, k čemu se doopravdy používal, děti ho pozorovaly s velkým zaujetím. I když tento úkol nakonec dopadl dobře, sama uvažuji do budoucna o možných alteracích. Během programu jsem si totiž uvědomila, že si nejsem úplně jistá, zda je tak důležité, aby dnešní děti věděly, co je to sextant a na co se používá.

Úkol „Dá se zhudebnit pohyb vesmírných těles“?

Kvůli nedostatku času byl tento úkol zcela přetvořen. Se skupinkou jsme se jen zaměřili na jména planet v naší sluneční soustavě a na jejich pohyby. Bylo jich přesně devět, takže následný živý model sluneční soustavy vznikl jen jeden, tudíž jsme mohli pořádně rozebrat, jak se jednotlivé planety pohybují a co tyto pohyby způsobují. Do tohoto úkolu se zapojily i ty děti, které byly v předešlých chvílích zamlklé a nechtěly spolupracovat.

Komplexně bych tento animační program hodnotila spíše jako zdařilý. Většina mých předem stanovených cílů byla splněna a paní učitelka i děti odcházely velice spokojeny. Ale i tak bych do budoucna uvažovala o možných změnách.

Možné alternativy programu:

Jak již bylo výše řečeno, hledám alternativy k úkolu, který je spojen s osobností Tycha Braheho a jeho sextantem. Jelikož byl Tycho Brahe významný astronom, dokonce se o něm říká, že to byl nejpřesnější pozorovatel hvězdné oblohy, uvažuji o úkolu, který by se týkal pozorování noční oblohy. Hvězdy bych už ráda vynechala, protože ty se objevují v jiných animačních programech a už bych se nechtěla opakovat. Možná bych se zaměřila na Měsíc, kde se dokonce nachází kráter pojmenovaný „Tycho“. Zaměřila bych se na skutečnost, že Měsíc má svou odvrácenou stranu, kterou my nikdy z naší Země nevidíme. Zajímavé by bylo pozorovat, co si děti myslí, že tam je. Jestli je jiná, stejná, podobná ...

Co se týče posledního úkolu, pokud by na animační program přišla třída starších dětí, bylo by možné, že by každá skupinka při svých pohybech znázornila jiný princip (heliocentrismus, geocentrismu, Slunce kolem Země, ostatní planety kolem Slunce, ...) aby si žáci uvědomili, které teorie se napříč staletími vyvíjely.

Fotografie z animačního programu

Obr. 18

Obr. 19

6.4 Animační program „Až vyrostu, budu kosmonautem“

Název edukačního programu: Až vyrostu, budu kosmonautem	
Východiska programu: V Expozici času je celá řada zajímavých místností, ale mezi návštěvníky je stále nejoblíbenější ta, která se věnuje vesmíru. Proto vznikl tento animační program, který provede návštěvníky touto místností a soustředí se na exponáty, které se v ní nachází. Při tvorbě tohoto animačního programu bylo opět důležité navázat na RVP ZV.	
Cílová skupina: 4. – 9. třída	
Obsah programu: <u>Na jakou expozici či výstavu navazuje?</u> Na Expozici času ve Šternberku <u>Který z exponátů je nositelem obsahu programu?</u> Model sluneční soustavy, model měsíce, model hvězdné oblohy <u>Má program souvislost se školním kurikulem? S kterými vzdělávacími obory?</u> Vzdělávací oblast: Člověk a příroda Vzdělávací obor: Zeměpis, Fyzika Učivo: Sluneční soustava, lety do vesmíru, vesmír	
Bodový scénář edukačního programu:	
1. Vstupní evokace 2. Pracovní část 3. Pracovní část 4. Pracovní část 5. Zakončení	
Název a stručný popis aktivity:	Čas
1. <u>Co chci vidět z vesmíru:</u> Návštěvníci mají za úkol si představit, že mají možnost zaletět si do vesmíru. Nahlas potom řeknou, na co by se těšili nejvíce, co by chtěli vidět, zažít.	10 min
2. <u>Vytvoř si svou sluneční soustavu:</u> Každý z návštěvníků dostane pracovní list s modelem sluneční soustavy. Jejich úkolem bude planety pojmenovat a barevně dotvořit podle skutečnosti. Poté, během výkladu průvodce, budou zapisovat jednotlivé informace ke všem planetám. Vznikne tak učební pomůcka o sluneční soustavě.	15 min
3. <u>Už umím pojmenovat souhvězdí:</u> Žáci dostanou pracovní listy, na kterých je hvězdná mapa severní oblohy. Jejich úkolem je pojmenovat ta souhvězdí, která jsou nejznámější.	15 min
4. <u>Můj první krok na Měsíc:</u> Na pracovních listech jsou pro návštěvníka nachystány dvě fotografie, na kterých je Neil Armstrong, jak poprvé vstupuje na povrch Měsíce. Návštěvník má za úkol představit si, že je astronaut, a zamyslet se nad tím, co by on vyslovil při svém takto velkém kroku. Druhá fotografie slouží k zapsání si toho, co ve skutečnosti N. Armstrong vyslovil.	15 min
5. <u>Až vyrostu, bude ze mě kosmonaut:</u> Žákům je položena otázka, zda by se někdo chtěl stát kosmonautem. Pokud ano, jsou seznámeni s několika podmínkami, které musí splňovat aby se jimi mohli stát.	10 min
Pomůcky: pracovní listy, fixy, psací potřeby, podložky	

Cíle animačního programu:

Kognitivní cíle: Návštěvník vyjmenuje všechny planety sluneční soustavy. Návštěvník uvede alespoň dvě fakta o konkrétních planetách. Návštěvník vyjmenuje, co vše se nachází ve vesmíru. Návštěvník pojmenuje alespoň pět souhvězdí. Návštěvník objasní pojem hvězda a měsíc. Návštěvník správně odpoví na otázku „Kdo byl první na Měsíci?“ a vysvětlí některé souvislosti.

Psychomotorické cíle: Návštěvník si vytvoří pomůcku o sluneční soustavě. Návštěvník si do pracovních listů čitelně napíše získané informace.

Afektivní cíle: Návštěvník pozorně sleduje výklad a mluví v okamžiku, kdy něčemu nerozumí nebo chce něco doplnit. Návštěvník ochotně odpovídá na otázky. Návštěvník ochotně vypracovává zadané úkoly. Návštěvník ochotně prezentuje své nápady před celou skupinou. Návštěvník ochotně spolupracuje s muzejním pedagogem.

Uchopení programu:

Celé dění se odehrává v jedné místnosti, a to ve „Vesmíru“. Je důležité u návštěvníků navodit pocit, že se ve vesmíru opravdu ocitli. Proto je animační program odstartován imaginací, která se koná ještě ve vestibulu.

Lektor: *„Představte si, že vy sami jste kosmonauti a je den, kdy se chystáte vyletět do vesmíru. Již jste na základně, probíhají všechna předodletová opatření. Kontrolujete svůj skafandr, povídáte si s ostatními kosmonauty, kteří letí s vámi, co všechno vás asi v tom vesmíru bude čekat, na co se těšíte, až uvidíte... Nyní jste už dostali povel, abyste se do svého skafandru oblékli. Je těžký, má na sobě několik částí, takže vám to chvíli trvá. Ale už se vám to povedlo a spolu s celou vesmírnou skupinou jdete směrem do rakety... Ted' již do ní nasedáte, připoutáváte se k sedadlu a startujete. Raketa s vámi hází, ale vy to skoro nevnímáte, protože se těšíte, až proletíte naši zemskou atmosféru, až se dostanete do vesmíru. Už nezbývá dlouhá doba a budete tam. A protože ve vesmíru nikdy nevíte, co se vám může stát, tak dříve, než se tam dostaneme, poprosím vás, abyste otevřeli oči, a já jako pilot našeho raketoplánu vás tam dopravím. Následujte mě.“*

Po tomto úvodu se lektor s návštěvníky přesune do prostor „vesmíru“, kde se jich zeptá, na co jsou ve vesmíru nejvíce zvědaví.

Podle toho, jak návštěvníci odpovídají, se s nimi lektor přesouvá k jednotlivým exponátům a plní s nimi jednotlivé úkoly. Tudíž je program trochu variabilní a dá se dobře přizpůsobit času, který škola na program má.

První úkol je spojený se sluneční soustavou. Návštěvníci stojí před modelem sluneční soustavy a lektor pomocí otázek zjišťuje, co vše dotyčná skupina o sluneční soustavě ví. Následně je jim dán pracovní list (obr. 20) a vysvětlen úkol, který je čeká. Lektor návštěvníkům postupně předává informace o jednotlivých planetách. O tom, kde se v rámci sluneční soustavy nachází, v čem je „nej“ (každá planeta má své „nej“, čím se odlišuje od těch ostatních), v čem je zvláštní, jakou má barvu a co to zbarvení způsobuje. Lektor k tomuto výkladu používá model sluneční soustavy a zalaminované obrázky planet. Během výkladu si návštěvníci dotvářejí svůj pracovní list. U každé planety si napíší, jak se jmenuje, vybarví si ji barvou, která se shoduje se skutečností, popřípadě doplní informace, které by si rádi o dotyčné planetě zapamatovali. Jelikož během výkladu návštěvníci tvoří, lektor jej musí k této činnosti přizpůsobit. Někdy se pozastaví, někde něco zopakuje, popřípadě kontroluje, zda všichni stíhají a všemu rozumí. Na konci toho úkolu každý předvede svou sluneční soustavu a řekne, která informace mu přišla nejzajímavější.

Další objekt, který mohou návštěvníci ve vesmíru vidět, je hvězda. Proto se návštěvníci přesunou k panelu, který pojednává o hvězdách a o souhvězdí. Zde jim je předán výklad o hvězdách, co to hvězdy jsou, kolik máme hvězd, kolik jich můžeme vidět pouhým okem,... až se lektor plynule dostane k tématu souhvězdí, které souvisí s následujícím úkolem. Návštěvníkům je předán pracovní list (obr. 21), na kterém mají hvězdnou mapu severní oblohy. Na této mapě jsou zobrazena souhvězdí, která můžeme pozorovat z České republiky. Jejich úkolem je nejdříve najít na mapě Polárku, která stále směřuje na sever. O ní je jim sdělena informace, že leží skoro na přímé linii s osou otáčení Země, a proto se nám zdá, že se nepohybuje a že všechny ostatní hvězdy se otáčí kolem ní. Jakmile ji najdou, mají další úkol, a to pojmenovat souhvězdí, která znají a která naleznou na svém pracovním listu. Jejich jména jsou totiž umazána, aby to neměli návštěvníci příliš jednoduché. Poté jsou pojmenovávány hromadně.

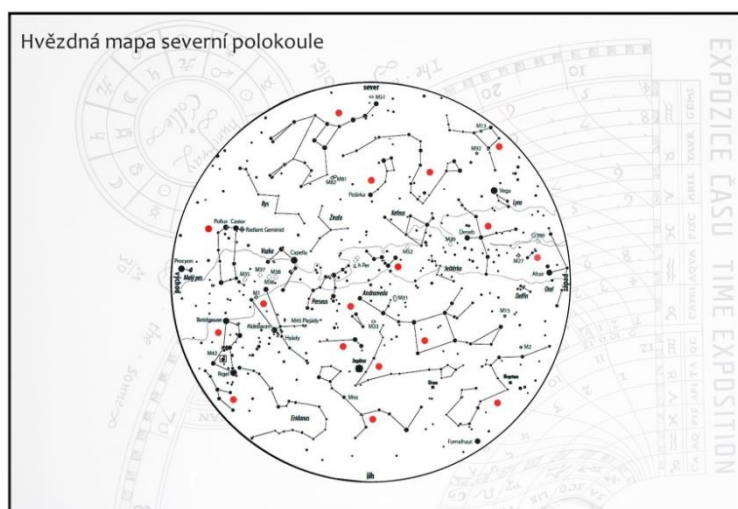
Pak následuje poslední větší úkol, který se týká Měsíce. Návštěvníci se přesunou k jeho modelu. Zde o něm následuje výklad, který spěje k faktu, že v roce 1969 na Měsíci přistáli první lidé. Jakmile lektor sdělí návštěvníkům detaily této události, je jim zadán úkol, který se týká pověstné věty Neila Armstronga „*Je to malý krok pro člověka, ale obrovský*

skok pro lidstvo.“ Návštěvníkům je rozdán další pracovní list (obr. 22), na kterém uvidí fotografii Neila Armstronga, jak se poprvé chystá vkročit na Měsíc. Jejich úkolem je zamyslet se nad tím, co by v tento významný okamžik mohl říci a větu či souvětí si do pracovního listu zapsat. Tuto vymyšlenou větu pak návštěvník vysloví ve chvíli, kdy sám vstoupí na Měsíc, a to při dramatické etudě. Následně se dozví, co N. Armstrong vyslovil doopravdy a to si také zapíše.

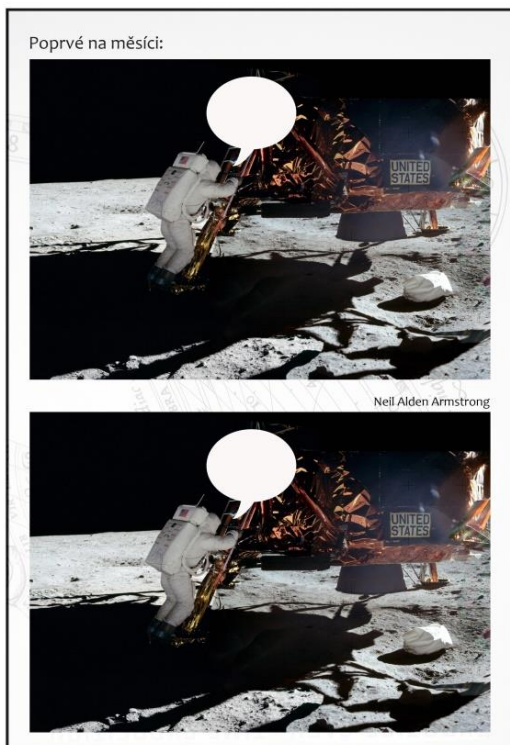
Po tomto úkolu nastává již závěr, kdy lektor vyzve návštěvníky, aby mu řekli, co se jim zdálo z vesmíru nejzajímavější a zda je něco, co by z vesmíru ještě rádi viděli. A na úplný konec dostanou návštěvníci otázku, zda by někdo v opravdovém životě chtěl být kosmonautem. Pokud ano, je jim řečeno několik zajímavostí o tom, co musí takový kosmonaut zvládnout a co musí splňovat, aby se jím mohl vůbec stát. Následuje rozloučení.

Obr. 20

Obr. 21

Obr. 22

Hodnocení programu:

Tento animační program je navrhnout tak, aby byl kompatibilní s časem, který školy na prohlídku budou mít. Obsahuje úkoly, které není třeba všechny splnit a zároveň je tu možnost plno dalších úkolů vymyslet. Program byl zatím realizován jen jednou, a to se školou, která měla čas jen 45 minut. Tato doba se mi zdála velice krátká a program na mě působil poněkud uspěchaně. Proto se těším, až ho budu moci realizovat celý, protože místnost „Vesmír“ je jednou z nejkrásnějších v naší expozici.

Úkol „Vytvoř si svou sluneční soustavu“

Informace o planetách jsou zvoleny dobře. Není jich ani málo, ani moc, jsou mezi nimi perličky, které žáky donutí více poslouchat. Je opravdu potřebné výklad přizpůsobit práci žáků. Skupina, která tento program navštívila, potřebovala času více, proto se nestihlo velké množství úkolů. Ale to nevidím jako problém. Je lepší udělat jeden pořádně tak, aby si doopravdy něco zapamatovali, aby je bavil, než více, u kterých si nebudou pamatovat nic. Při plnění zadání nastal problém ve chvíli, kdy jsme měli vybarvit planetu Merkur, která je šedá. V základní sadě barevných fixů po dvanácti kusech šedá barva není. Na toto si do budoucna musím dát pozor a šedou barvu dokoupit.

Úkol „Už umím pojmenovat souhvězdí“

Při realizaci tohoto úkolu jsem měla pocit, zda by nestačilo souhvězdí nechat pojmenovaná, nic neumazávat a pouze pobídnout žáky, aby našli konkrétní souhvězdí podle lektorových instrukcí. Ale jelikož se jednalo o speciální skupinu žáků, nechám tento úkol ještě tak, jak byl navržen a rozhodnu se při další realizaci. Z důvodu přizpůsobení se času a skupině probíhal úkol tak, že jsem sdělila žákům zadání, ať se pokusí najít souhvězdí, které by se mohlo jmenovat „Velký vůz“, a oni je na svém pracovním listu hledali. Zdálo se, že i tak je úkol bavil a listy si pak schovali do kapsy s tím, že se pokusí souhvězdí najít i na obloze.

Během 45 minut jsme více nestihli. Další úkoly čekají na ověření a následné hodnocení. Po skončení tohoto programu učitel odcházel se slovy, že byl velice spokojen, že jsem jeho skupinu žáků dokázala zabavit a zaujmout, údajně se to nepodaří každému

Možné alternativy programu:

Tento animační program má pro zatím tolik úkolů, že další zatím vymýšlet netřeba. Každý z nich se časem bude dát přetvořit, a existuje celá řada dalších témat, která s vesmírem souvisejí a která by se během tohoto programu dala probrat.

Fotografie z animačních programů

Obr. 23

Obr. 24

6.5 Animační program „Putování Expozic času“

Název edukačního programu: Putování Expozic času	
Východiska programu: Animační program vznikl na základě žádosti škol, o vytvoření programu, který pojme co možná nejvíce místností. Aby poznali větší část expozice. V rámci časové dotace 1,5 hodiny třídy navštíví 3 místnosti, a to „Vesmír“, „Mechanické hodiny“ a „Fenomén čas“.	
Cílová skupina: 2. – 8. třída	
Obsah programu: <u>Na jakou expozici či výstavu navazuje?</u> Na Expozici času ve Šternberku <u>Který z exponátů je nositelem obsahu programu?</u> Model Stonehenge, model měsíce, model slunce, panel se slunečními bohy, hodiny, figuríny v dobovém oblečení. <u>Má program souvislost se školním kurikulem? S kterými vzdělávacími obory?</u> Vzdělávací oblast: Člověk a příroda, Člověk a jeho svět Vzdělávací obor: Fyzika, Prvouka Učivo: Hvězdy, Vesmír, Měsíc, Slunce, Lidé a čas	
Bodový scénář edukačního programu: 1. Vstupní evokace 2. Pracovní část 3. Pracovní část 4. Pracovní část 5. Pracovní část 6. Zakončení	
Název a stručný popis aktivity:	Čas
1. <u>Co to je Stonehenge:</u> Návštěvníci jsou pomocí imaginace vtáhnuti do Anglie, kde se nachází Stonehenge, a pokouší se vymyslet odpovědi na otázku „Kdo a proč tyto kameny postavil?“.	15 min
2. <u>Pojmenuj souhvězdí:</u> Návštěvníci dostanou pracovní list, na kterém jsou nakreslena souhvězdí, a jejich úkolem je je pojmenovat.	15 min
3. <u>Já jsem oči a ty ruce:</u> Návštěvníci mají za úkol nakreslit Boha Slunce. Ale trošku jiným způsobem. Pracují ve dvojicích. Jeden z nich je oči a druhý ruce. Oči popisují konkrétního boha a ruce všechny informace kreslí na papír. Poté se bohové určují a popisují.	20 min
4. <u>Detaily exponátů:</u> Návštěvníci dostanou pracovní list, na kterém je 12 detailů z dvacíti exponátů. Jejich úkolem je tyto detaily najít.	15 min
5. <u>Jaké by to bylo:</u> Návštěvníci jsou rozděleni do skupinek po čtyřech, ve kterých mají vymyslet rozhovor, který by asi vedly čtyři ženy z různých staletí, kdyby se ve skutečnosti potkaly. Následně se seřadí na časovou osu a svůj rozhovor nám předvedou.	15 min
6. <u>Zakončení:</u> Návštěvníci se mají zamyslet, v které době by chtěli žít, a podle výběru se postavit na časovou osu.	10 min
Pomůcky: pracovní listy, podložky, fixy, papíry A4, psací potřeby, časová osa	

Cíle animačního programu:

Kognitivní cíle: Návštěvník správně odpoví na otázku „Co je to Stonehenge?“. Návštěvník objasní pojem hvězda a souhvězdí. Návštěvník rozpozná alespoň tři souhvězdí. Návštěvník vyjmenuje alespoň tři fakta o Měsíci. Návštěvník vyjmenuje alespoň tři fakta o Slunci. Návštěvník vyjmenuje hlavní atributy slunečních bohů. Návštěvník vyjmenuje druhy hodin. Návštěvník popíše vývoj módy v průběhu staletími. Návštěvník popíše, jak funguje časová osa.

Psychomotorické cíle: Návštěvník čitelně píše do svých pracovních listů. Návštěvník správně obsluhuje mechanické hodiny. Návštěvník kreslí podle návodu kamaráda.

Afektivní cíle: Návštěvník pozorně sleduje výklad a mluví v okamžiku, kdy něčemu nerozumí nebo chce něco doplnit. Návštěvník ochotně odpovídá na otázky. Návštěvník ochotně vypracovává zadané úkoly. Návštěvník aktivně a samostatně spolupracuje při skupinové práci. Návštěvník se nebojí prezentovat své dílo před kamarády. Návštěvník ochotně prezentuje své nápady před ostatními ve skupince.

Uchopení programu:

Animační program začíná ve vestibulu expozice, kde jsou návštěvníci patřičně uvítáni a je jim sděleno, co vše je bude čekat. Poté se přesunou do místnosti „Vesmír“, kde jsou pro ně mezi kameny Stonehenge nachystány polštářky, na které se posadí. Zde jim je řečeno, že do těchto prostor byli lektorem posazeni záměrně, a pomocí imaginace je jim následně sděleno proč.

Imaginace:

„Představte si, že se nacházíte v Anglii, na veliké louce. Je krásný sluneční den. Jste bosí, takže cítíte, jak vás tráva šimrá do nohou. Procházíte se, koukáte se kolem sebe a najednou před sebou vidíte vysoké kameny poskládané do kruhu. Jsou tak vysoké, že musíte zvednout hlavu, abyste viděli jejich vrchol. Je jich třicet a trvá vám docela dlouho dobu, než je všechny obejdete. Díváte se, jak jsou poskládané, jakou mají strukturu, jak jsou vysoké, ... Přitom vás napadají otázky „Kdo sem ty kameny dal?“ a „K čemu tyto kameny asi slouží?“ A protože

jste zvědavé děti, jistě si hned na ně odpovídáte. Teď pomalu otevřete oči, vraťte se sem do expozice a spolu si nyní na tyto otázky odpovíme.“

Následně probíhá rozhovor o tom, co si o stavbě těchto kamenů návštěvníci myslí, a poté je jim řečeno, jak moc se přiblížili k dnešním teoriím a výklad o Stonehenge.

Všeobecně se ví, že Stonehenge je spirituální místo, kde se lidem lépe přemýšlí a kde načerpávají energii. V této části expozice tak návštěvníci plní první úkol, který se týká souhvězdí. Nejdříve probíhá výklad o tom, co je to hvězda a co je to souhvězdí. Pak dostanou pracovní list (obr. 25), na kterém mají spojit názvy souhvězdí s obrázky. Po vypracování úkolu následuje společná kontrola.

Dále následuje přesun k modelu Měsíce a pak k modelu sluneční soustavy, kde probíhá výklad o těchto vesmírných objektech. Jakmile návštěvníci zjistí, co je středem sluneční soustavy a další nezbytné informace, nastává další přesun, a to k modelu Slunce. Zde na návštěvníky čeká další úkol. Ten nese název „Já jsem oči a ty ruce“. Návštěvníci se dozvědí, že i když dnes víme, že se Slunce nepohybuje, nám z planety Země se zdá, že ano. A tyto pohyby právě v dávných dobách dávali lidé za vinu slunečním bohům. Tento úkol slouží právě k seznámení se s těmito bohy. Návštěvníci mají za úkol se rozdělit do dvojic. Jeden z dvojice představuje oči a druhý ruce. „Oči“ mají pak za úkol si vybrat jednoho boha, kterého máme v expozici na panelu, a popsat ho do nejmenšího detailu. „Ruce“, které na vybraného boha nevidí, kreslí to, co jim „oči“ povídají. Jakmile mají hotovo, lektor hádá, kterého boha každá z dvojic kreslila, a u každého jim sdělí jeho jméno a ve které kultuře byl uctíván.

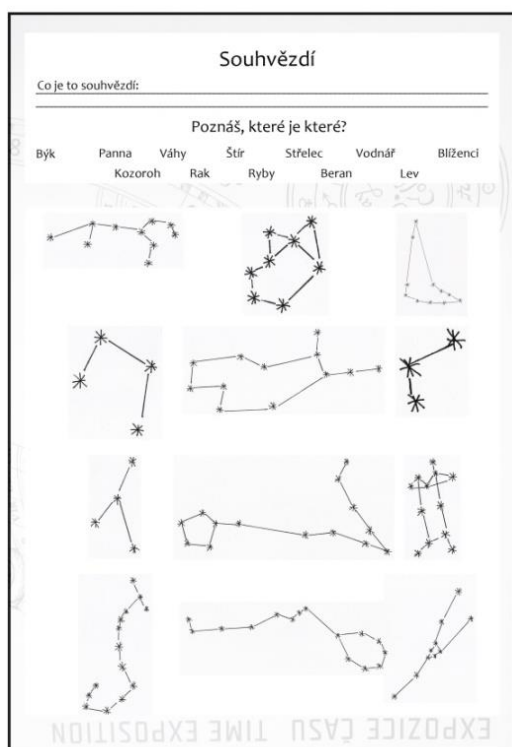
Po tomto úkolu následuje přesun do prvního patra, kde se nachází místnost, ve které je velká sbírka hodin. Nejdříve lektor návštěvníkům nastíní vývoj hodin od těch nejstarších slunečních až po ty dnešní, moderní hodinky. Dále pak dostanou úkol, díky kterému si všechny vystavené exponáty pozorně prohlédnou. Úkol se jmenuje „Detaily exponátů“. Na pracovním listu (obr. 26) mají návštěvníci sadu dvanácti detailů, které mají v místnosti, ve které se nacházejí, najít. Jakmile tak učiní, probíhá shrnutí, jaké exponáty viděli a jak vypadaly

Poté nastává přesun k poslednímu úkolu, který probíhá v místnosti s názvem „Fenomén čas“. Zde se nachází čtyři figuríny, díky kterým může návštěvník pozorovat vývoj módy od pravěku až po současnost. Po výkladu a po zaznamenání doby příslušící každé figuríně (pravěk, antika, rokoko a moderní doba) na časovou osu, která je před návštěvníky nachystána ve velkém měřítku, se dostávají k úkolu, který se jmenuje „Jaké by to bylo“.

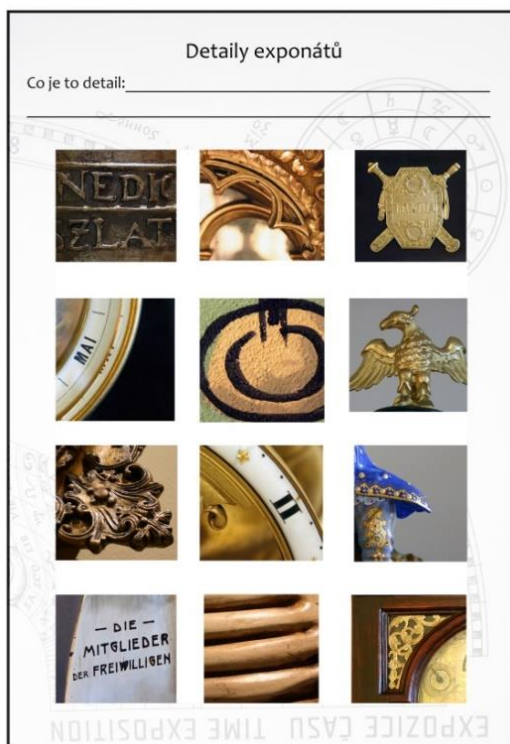
Jejich úkolem je si představit, jaké by to bylo, kdyby se tyto čtyři ženy z těchto čtyř dob najednou setkaly, a vymyslet rozhovor, jaký by asi vedly. Návštěvníci jsou rozděleny do skupinek po čtyřech, každý návštěvník představuje jednu ženu. Všichni dohromady mají vymyslet krátkou dramatickou

etudu, ve které rozhovor představit. Následně probíhá rozbor toho, co návštěvníci předvedli a jak se jednotlivé reakce hodí k jednotlivým figurínám.

Na závěr je jim položena poslední otázka, která zní „V jaké době byste chtěli žít vy?“. Návštěvníci se mají nad tímto zamyslet a poté si stoupnout na časovou osu tam, kde se nachází doba, ve které by rádi žili. Každý z nich pak řekne, jaká vidí pozitiva doby, kterou si vybral. Dále následuje zhodnocení a rozloučení.

Obr. 25

Obr. 26

Hodnocení programu:

Jedná se o nejoblíbenější program mezi návštěvníky. Za tu dobu, co byl zařazen do nabídky, byl objednan celkem 10×. Vždy se jednalo o žáky základních škol.

Úkol „Co je to Stonehenge“

Nejedná se doslova o úkol, ale jde spíše o jakousi vstupní evokaci, ledolamku, díky které se žáci mají rozmluvit a připravit se na plnění prvního opravdového úkolu. Tento způsob považuji za velice zdařilý. Pokaždé, když žáci vejdou do místnosti „Vesmír“, jsou velice po cestě do expozice velice roztěkaní a rozjívěni. Díky začáteční imaginaci se mi podaří je zklidnit a soustředit jejich mysl na to, co bych s nimi ráda realizovala. Následně odpovídají na to, na co mají, a jsou soustředěni na dané téma. Tato část programu končí mými slovy: „*Nyní v těchto prostorách, zde mezi Stonehenge, si zkusíme splnit náš první úkol. Během jeho plnění se soustřeďte na to, zda budete mít pocit, že se vám přemýšlí lépe, že máte pocit, že vám to jde lépe od ruky.*“ Díky tomuto nenásilnou formou navážu na další úkol. Žáci v této části rozvíjí svou fantazii a představivost a zároveň pak dostanou srovnání toho, jak se jejich nápady a dedukce přiblížily k realitě.

Přepis reflektivního rozhovoru:

Lektor: „*Již otevřete oči, vraťte se z Anglie k nám do Expozice času. A nyní si na otázky, které jste si před chvílí položili, zkusíme hromadně odpovědět. První zněla „Kdo ty kameny sem dal?“. Napadla vás nějaká odpověď?“*

Žák 1: „*Já si myslím, že tyto kameny sem dali mimozemšťani, kteří to používali jako přistávací plochu.“*

Lektor: „*Vidíš to, ses rovnou trefil do jedné z teorií, o autorech těchto kamenů. Jelikož v Anglii stojí již zhruba 5000 let a v té době nebyly žádné fotoaparáty ani kamery, které by nám vznik těchto kamenů nějak přiblížily, a existenci mimozemšťanů zatím nikdo ještě nevyvrátil, a protože je vesmír tak veliký, tak ji asi ani nikdo nikdy nevyvrátí, tak rozhodně tuto teorii nemůžeme zamítnout. Jaké máte další nápady o autorech těchto kamenů?*

Žák 2: „*Podle mě tyto kameny postavili lidé.“*

Lektor: „*K teorii o tom, že tyto kameny postavili lidé, se vědci přiklání nejvíce. Je to z toho důvodu, že tyto kameny slouží dodnes jako nejstarší hvězdárna. Z tohoto místa se dá pozorovat až na 165 astronomických jevů. Například, kdybyste na tomto místě stáli 21. června, což je období letního slunovratu, tak v této bráně by vyšlo slunce. A protože takovýchto jevů, které jsou spojovány nejen s východem a západem Slunce, můžeme z tohoto místa pozorovat tolik, vědci se domnívají, že právě lidé byli budovatelé těchto kamenů.“²³*

Žák 3: „*A jak by ty kameny zvládli postavit do takové výšky? Vždyť v té době nebyly žádné jeřáby?“*

Lektor: „*Opět je zde teorií několik. Jedna z nich zní, že si lidé postavili takové dřevěné konstrukce, na které byla zavěšena lana, a po těchto konstrukcích a pomocí lan byly kameny posunovány a stavěny.“²⁴*

Žák 4: „*A jak ty kameny na to místo dopravili? To měli konstrukce až k místu, odkud kameny pocházely?“ ...*

Z příloženého přepisu rozhovoru se žáky je patrné, že je téma velice zajímavé a že jsou ochotni na toto téma komunikovat. Někdy je i potřeba rozhovor utnout, aby se skupina nezdržela příliš jen u jednoho tématu.

²³ KOPECKÝ, Ladislav. Scénář Expozice času Šternberk [online]. 2011, s. 2. [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.expozicecasu.cz/downloads/scenar.pdf>

²⁴ Jak bylo Stonehenge postaveno? Stonehenge [online]. 2008 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://stonehenge.cz/prubeh-stavby/>

Úkol „Pojmenuj souhvězdí“

Žáky souhvězdí zajímá a vždy je mi potvrzeno, že velká část ze skupinky alespoň jednou byla s rodičičněkde, kde pozorovali hvězdy a snažili se je pojmenovávat. Často se mi stalo, že zprvu měli ostych souhvězdí spojovat. Ale většinou se do práce pustili po potvrzení, že nejsou ve škole, že se jim práce nebude známkovat. Jak je patrné z obrázku výše, na pracovním listu mají souhvězdí všech znamení zvěrokruhu. Na první verzi listů jsem měla místo berana skopce. Pokaždé se objevila otázka „Co to je skopec?“. Proto jsem se rozhodla listy přetvořit a použít tam pro ně bližší pojmenování „beran“.

Úkol „Já jsem oči a ty ruce“

Tento úkol do animačního programu zařazuji podle toho, kolik má třída na program času. Pokud je ho málo, tento úkol neplníme a přecházíme rovnou do prvního patra. Když ale čas je, ráda tento úkol se žáky plním, protože je velice baví. Pro lektora je těžký na vysvětlení, ale sama jsem si vyzkoušela, že je dobré vzít si 3 dobrovolníky a na nich úkol předvést. Po názorné ukázce všichni pochopí, co mají dělat. Žáci díky tomuto úkolu mimo jiné rozvíjí své pozorovací schopnosti a svůj tvůrčí projev. Ještě se mi nestalo, abych boha, kterého žáci kreslili, nepoznala. Opravdu se snaží, aby jejich obrázek byl věrohodný a abych ho mohla poznat.

Úkol „Detaily exponátů“

Úkol, který slouží k rozvoji pozorovacích schopností návštěvníků a k tomu, aby si pořádně prohlédl krásu vystavovaných exponátů. Je škoda, že mnoho návštěvníků kolem vitríny s mnoha krásnými hodinami jen projde a pořádně si jich ani nevšimne. Toho jsem se u žáků, kteří navštívili tento program, chtěla vyvarovat. V rámci tohoto úkolu se žáci naučí dívat kolem sebe a zjistí, že v muzeu je toho spousta, co stojí za pozornost. Detaily jsou zvoleny tak, že jsou mezi nimi i ty, které když najdou, tak si je zapamatují. Jde o jakousi kontrolu v případě, že některý se žáků přiběhne za 5 minut a hlásí, že „už to má“. Tento úkol je vděčný, když přijde do muzea smíšená skupinka dětí různé věkové kategorie. Hledání baví všechny. Tento animační program jednou navštívila skupina, kde byly děti ve věku od čtyř do dvanácti let. Ti nejmenší hledali zároveň se mnou, jinak tento úkol nepotřeboval žádnou změnu.

Úkol „Jaké by to bylo“

Jde asi o nejtěžší úkol pro lektora. Častokrát je těžké žáky motivovat tak, aby se odvážili předstoupit před celou třídu a sehrát nějakou scénku. Velice záleží na skupince: jak jsou

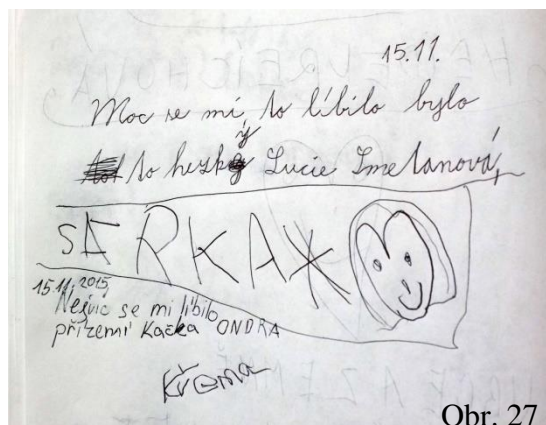
zvyklí ze školy, jaké vztahy panují ve třídě a na mnoha dalších faktorech, které lektor v muzeu nemůže vidět. Proto je důležité s nimi umět pracovat a reagovat hned na místě. Díky tomu, že jsem tento animační program realizovala již několikrát, zjistila jsem, že je nejdůležitější všechny skupinky několikrát obcházet již při plánování scének a konzultovat jejich nápady. Již v té době se projeví, kdo si s úkolem neví rady a kdo ano. Pro ty, kteří se stydí, nebo je nic nenapadá, je dobré vymyslet nějakou alternativu, ale nevynechat je úplně. Osvědčilo se mi například to, že dostali za úkol vymyslet konkrétní figuríně jméno a v rámci scénky se alespoň představit. Je dobré, že se do scénky i tak zapojí a že si najdou své místo na časové ose. Když přijde do expozice extrovertní skupinka dětí, je to úkol, u kterého se třída velice pobaví, a co je hlavní, během toho bavení se i něco naučí.

Celý tento program hodnotím velice kladně. Jelikož byl realizován již několikrát, daří se mi vylepšovat každý nedostatek, na který během realizace přijdu. Je poněkud náročnější na čas, protože jsou zde témata, která většinou žáky zajímají a ne vždy se dá odhadnout, kolik u kterého úkolu či výkladu strávíme času. Pokud vidím, že se žáci někde ptají více a vidím jejich zájem, nesnažím se aktivitu zakončit za každou cenu. Raději to s nimi proberu a pak vynechám jeden z úkolů. Program je postavený tak, že jeho kvalitě to neuškodí. Zpětnou vazbou mi je rozhovor s učiteli, zápisy z knihy návštěv či emaily, které se mi vrací po zaslání fotografií z programu.

Email od paní učitelky:

Dobrý večer, moc děkuju za fotky, jsou opravdu povedené. Taky děkuji za Váš skvěle připravený program. Velmi chválím a doporučím dalším, opravdu příjemné dopoledne u Vás v expozici.

Fotografie z knihy:

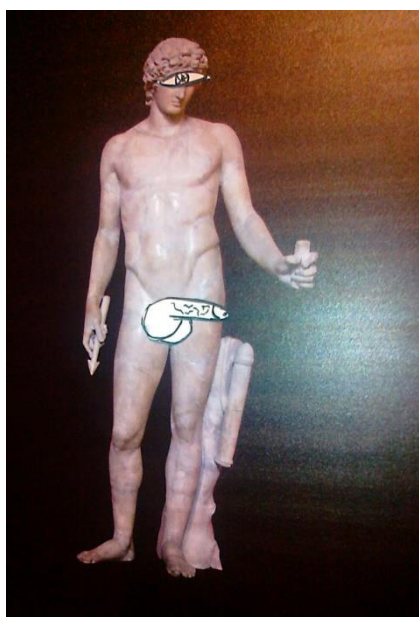

Možné alternativy programu:

Jelikož byl tento program již několikrát realizován, proběhlo v rámci něj několik alternativ.

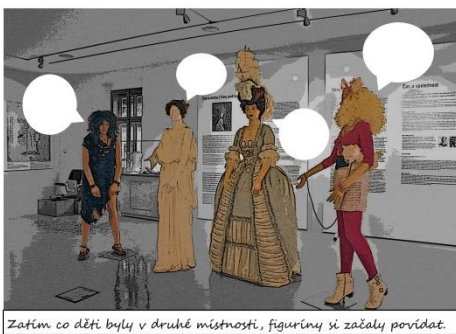
První z nich se týká úkolu, který souvisí s bohy Slunce. Byla vymyšlena alternativa, že každému návštěvníkovi byl přiřazen jeden bůh. Dostal kartičku, na které byla fotografie boha a jeho jméno. Následně pak dostal nůžky, papír a lepicí gumu a úkol, který zněl, že má svého boha nějak přetvořit. V rámci přetváření si svého boha řádně prohlédl a seznámil se s ním. Poté ho měl každý návštěvník představit a říci, co na něm změnil. Následně pak lektor u každého z bohů vyjmenoval jeho hlavní atributy. V rámci této alternativy se mi stala úsměvná záležitost: jeden ze žáků dostal za úkol přetvořit boha Apollóna, který je zobrazován nahý. Tento dotyčný žák mu nakreslil zvětšený pohlavní úd a obhájil si to následně slovy, že na boha Slunce se mu zdál moc malý (obr. 32).

Druhá alternativa proběhla při plnění úkolu s figurínami. Tehdy žáci nehrají dramatické etudy, ale vymýšlejí příběh. Dostanou pracovní list (obr. 33), na kterém jsou vyfotografované figuríny, a jejich úkolem je vymyslet příběh, ve kterém se tyto ženy potkaly. Tato alternativa úkolu je vhodnější pro třídu, kde převažují introverti. Nahlas svůj příběh přečtou jen ti, kteří rádi před třídou vystupují, a ostatní, i když se zapojili, nemusí mít strach, že budou muset mluvit nahlas. Vymýšlení příběhu ale zabere více času než krátké představení, tudíž se zde již nestíhá pracovat s časovou osou. Proto raději volím variantu číslo jedna, která má v sobě větší edukační prvek.

Obr. 28

Nadčasové setkání

Prostor pro Váš příběh:

Obr. 29

Fotografie z animačních programů

Obr. 30

Obr. 31

Obr. 32

Obr. 33

6.6 Animační program „Putování staletím“

Název edukačního programu: Putování staletím	
Východiska programu: Jelikož Expozice času ve Šternberku funguje již od roku 2011, většina okolních škol zde již několikrát byla a s našimi prostory je dobře seznámena. Proto jsem se rozhodla, že od nového školního roku 2015 vytvořím animační programy, které budou přímo vycházet z rámcového vzdělávacího programu (RVP ZV) a z některých školních vzdělávacích programů. Tento je speciálně určen pro žáky šestých tříd, kdy se v dějepise učí pracovat s časovou osou.	
Cílová skupina: 5.-7. třída	
Obsah programu: <p>Na jakou expozici či výstavu navazuje? Na Expozici času ve Šternberku Který z exponátů je nositelem obsahu programu? Figuríny s dobovým oblečením Má program souvislost se školním kurikulem? S kterými vzdělávacími obory? Vzdělávací oblast: Člověk a společnost. Člověk a jeho svět. Vzdělávací obor: Dějepis Učivo: Práce s časovou osou. Významné události. Současnost a minulost v našem životě. Dějiny jako časový sled událostí.</p>	
Bodový scénář edukačního programu: <ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod 2. Pracovní část 3. Pracovní část 4. Zakončení 	
Název a stručný popis aktivity:	Čas
1. Jakou máš dnes náladu: Návštěvníci si vyberou jednu z figurín, která jim koresponduje s náladou, s jakou do muzea přišli. Všimají si postoje figurín, výrazu, oblečení, všeho, co s náladou nějak souvisí. Poté si za figurínu stoupnou a řeknou nám něco o svém výběru a současné náladě.	10 minut
2. Práce s časovou osou: Návštěvníci jsou rozděleni do skupinek pomocí fotografií, na kterých jsou figuríny. V každé skupince může být pouze jedna. Poté je každé skupině rozdána pentle, která poslouží jako časová osa a několik obrázků a dat, které mají za úkol na časovou osu poskládat.	20 minut
3. Výtvarná tvoření vlastní pracovní osy: Návštěvníkům je rozdán pracovní list, na kterém je časová osa. Jejich úkolem bude poznačit si události, které mají pro ně nějaký význam. Poté svoji časovou osu všem představí.	20 minut
4. Zakončení: Poslední úkol spočívá v tom, že se návštěvníci beze slov seřadí na časové ose podle svého data narození. Poté následuje poděkování za to, že přišli, a rozloučení	15 minut
Pomůcky: Kartičky, pracovní listy, pentle, centropeny, fixy	

Cíle animačního programu:

Kognitivní cíle: Návštěvník popíše postup při práci s časovou osou. Návštěvník objasní pojem „metronom“. Návštěvník popíše, proč je Ůtzi tak slavný. Návštěvník definuje pojem „Hubbleův teleskop“. Návštěvník se orientuje v čase a v posloupnosti událostí.

Psychomotorické cíle: Návštěvník čitelně píše do svých pracovních listů. Návštěvník se opatrně pohybuje po expozici tak, aby nic nerozbil.

Afektivní cíle: Návštěvník pozorně sleduje výklad a mluví v okamžiku, kdy něčemu nerozumí nebo chce něco doplnit. Návštěvník ochotně odpovídá na otázky. Návštěvník ochotně vypracovává zadané úkoly. Návštěvník si uvědomí, které události v jeho životě jsou pro něho důležité. Návštěvník aktivně a samostatně spolupracuje při skupinové práci

Uchopení programu:

Tento animační program probíhá v prvním patře v místnosti „Fenomén čas“. Na začátku jsou návštěvníci uvítáni a je jim sděleno základní téma celého programu.

Jelikož velká část aktivit bude spojena s figurínami, které jsou v expozici vystaveny, i vstupní evokace s nimi souvisí. Na začátku neprobíhá výklad, jak bývá obvyklé, ale návštěvníci dostanou ihned první úkol. Ten zní, aby se zamysleli nad svou náladou, se kterou do muzea přišli, a snažili se ji přirovnat k jedné z figurín. Každá z nich má jiný postoj, jinou, ač vždy poměrně strnulou grimasu, jiný oděv, který také s naší náladou často souvisí, ... Jakmile si jednu z figurín vyberou, mají za úkol se za ni postavit a po vyzvání svou náladu popsat. Pak následuje rozbor a postupný přechod k náladám figurín a k informacím o nich. V této části je důležité, aby se lektor soustředil na informace o tom, z jakých období tyto ženy pochází. Konkrétně musí rozebrat dobu pravěku, antiky, rokoka a dobu moderní. Úkol, který pak následuje, s těmito informacemi pracuje.

Ten se týká práce s časovou osou. Každý návštěvník dostane fotografii jedné z figurín (obr. 34 – 37). Následně se mají rozdělit do skupinek tak, aby se v každé objevily fotografie všech čtyř figurín. Jakmile jsou návštěvníci rozděleny, každá skupina dostane pentli, která slouží jako časová osa, a další kartičky, se kterými budou pracovat. Následuje vysvětlení, co to časová osa je a jak se s ní pracuje. Pak má každá skupina za úkol si svou časovou osu nachystat na zem a na začátek položit kartičku s figurínou, která představuje dobu pravěkou,

a na konec kartičku s figurínou, která představuje moderní dobu. Tak si děti udají začáteční a koncový bod. Následně jsou jim popsány další kartičky, na kterých jsou: zbývající dvě figuríny, fotografie staroměstského orloje, slovo metronom, Ötzi, sousloví hodinová mzda, Hubbleův teleskop, atomové hodiny, fotografie města Šternberk a olomoucký orloj. Návštěvníci mají tyto kartičky přiřadit na časovou osu. Ale jelikož nevědí, jak jdou tyto události za sebou, musí potřebné informace nejdříve zjistit. Je jim sděleno, že jsou to všechno události, o kterých se více dozví v expozici. Mají za úkol se rozejít po muzeu a potřebná data si najít. Ty jim pomohou k tomu, aby následně věděli, kam kartičky na časovou osu umístit. Poté probíhá společná kontrola toho, kam kartičky na časovou osu umístili a jaké o nich zjistili informace.

Po vzniku časové osy, která souvisí s událostmi z Expozice času, mají za úkol vytvořit časovou osu, která souvisí s jejich osobou. Návštěvníci dostanou pracovní list (obr. 38 – 39), na kterém je časová osa bez jakýchkoliv událostí. Jejich úkolem je si poznačit taková data, která mají důležité postavení v jejich životě. Poté svou osu každý z návštěvníků představí a popíše některé události, které si poznačil. Podstatou tohoto úkolu je vzbudit u návštěvníků zájem o minulost stejně tak, jak je tomu v tematickém okruhu „Lidé a čas“ v RVP.

Na konci animačního programu na návštěvníky čeká úkol, který spočívá v tom, že se mají seřadit na časovou osu podle svého data narození. Celá tato akce musí ale probíhat v naprosté tichosti. Po skončení následuje kontrola a reflexe celého programu.

Obr. 34

Obr. 35

Obr. 36

Obr. 37

Obr. 38

Obr. 39

Hodnocení programu:

Vzhledem k množství animačních programů, které jsou v dnešní době v Expozici času školám nabízeny, se bohužel tento nepodařilo doposud uskutečnit. Proto čeká i na své hodnocení a možné alterace, které se budou nabízet během realizování.

6.7 Animační program „Rok 2015, rok světla (1)“

Název edukačního programu: Rok 2015, rok světla	
Východiska programu: Rok 2015 je „rokem světla“. Světlo je všude kolem nás a je pro náš život velice důležité. Na základě toho vznikly dva animační programy, které návštěvníkům mají právě tyto skutečnosti připomenout.	
Cílová skupina: 3. – 9. třída	
Obsah programu: <u>Na jakou expozici či výstavu navazuje?</u> Na Expozici času ve Šternberku <u>Který z exponátů je nositelem obsahu programu?</u> Reprodukce obrazu "Alegorie času" od Tiziana <u>Má program souvislost se školním kurikulem? S kterými vzdělávacími obory?</u> Vzdělávací oblast: Umění a kultura Vzdělávací obor: Výtvarná výchova Učivo: Fotografování, restaurování	
Bodový scénář edukačního programu: 1. Vstupní evokace 2. Pracovní část 3. Pracovní část 4. Zakončení	
Název a stručný popis aktivity:	Čas
1. <u>Proč rok 2015?</u> Návštěvníci mají za úkol říci, proč si myslí, že rok 2015 byl vyhlášen právě rokem světla.	10 min
2. <u>Restaurování Tiziana:</u> Návštěvníkům je rozdán pracovní list, na kterém je poničený obraz od Tiziana. Za úkol mají tento obraz "zrestaurovat". Jelikož ale nevědí, jak má obraz jako celek vypadat, mají před sebou nápovědu. Před nimi visí zahalený obraz, na který budou svítit baterkami. To jim navodí pocit rentgenování při restaurování. Zjištěné chybějící kusy pak dokreslují pomocí pastelky.	20 min
3. <u>Malování světlem:</u> Po výkladu o tom, jak je možné vyfotit světlo ve tmě, mají návštěvníci za úkol pomocí baterky, vytvořit malbu světlem. Ta je muzejním pedagogem zaznamenávána na fotoaparát.	20min
4. <u>Zakončení:</u> Návštěvníci udělají na závěr společnou fotografii.	10 min
Pomůcky: fotoaparát, stativ, pracovní listy, baterky, látka, lepící páska, pastelky, podložky	

Cíle animačního programu:

Kognitivní cíle: Návštěvník vysvětlí, proč je rok 2015 „rokem světla“. Návštěvník vyjmenuje oblasti, které souvisí se světlem. Návštěvník popíše postup při restaurování. Návštěvník zařadí osobnost umělce Tiziana do dějin umění. Návštěvník popíše princip fotografování na dlouhý čas.

Psychomotorické cíle: Návštěvník fotografuje malbu světlem. Návštěvník podle pokynů, zrestaurouje předložený „obraz“.

Afektivní cíle: Návštěvník pozorně sleduje výklad a mluví v okamžiku, kdy něčemu nerozumí nebo chce něco doplnit. Návštěvník ochotně odpovídá na otázky. Návštěvník ochotně vypracovává zadané úkoly. Návštěvník respektuje přítomnost svého spolužáka a počká, než na něj přijde řada. Návštěvník aktivně a samostatně spolupracuje při skupinové práci.

Uchopení programu:

Animační program začíná v místnosti „Vesmír“ pod modelem Slunce. Zde jsou návštěvníci patřičně přivítáni a je jim sdělen průběh programu. Následně je jim položena otázka, proč se domnívají, že právě rok 2015 byl vyhlášen Valným shromážděním OSN rokem světla. Jakmile zazní odpověď, že jde o nějaké výročí, lektor tuto diskusi ukončí a konkrétně se věnuje výkladu o tom, o jaké výročí se jedná. Nejprve je návštěvníkům představena hlavní myšlenka Mezinárodního roku světla a následně jsou jim představeny následující výročí.

- 1000 let od napsání knihy o optice, kterou napsal arabský autor Ibn Al Haytham. V této knize je popsáno, jak se světlo odráží do předmětů do lidského oka.²⁵
- 200 let od popsání vlnové podstaty světla francouzským fyzikem Augustinem Fresnelem.
- 150 let od univerzálního popisu elektromagnetických vln od Jamese Clerka Maxwella.
- 100 let od obecné teorie relativity od Alberta Einsteina.
- 50 let od vynalezení optických vláken, díky nimž funguje vysokorychlostní internet.²⁶

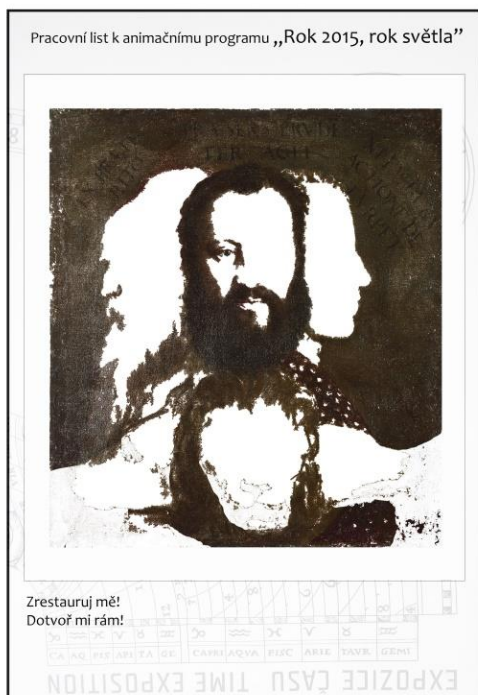
²⁵ Mezinárodní rok světla: Historie. Wikipedia [online]. 2001 [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Mezinarodni_rok_svetla

Lektor výklad přizpůsobí věku návštěvníků. Pokud se jedná o nižší věkovou skupinu, jsou z výročí vybrané jen obecné informace a je spíše kladen důraz na to, co díky těmto objevům máme a jak je dokážeme využívat v dnešním světě.

Poté se skupina přesune do prvního patra, kde na ni čeká první úkol. Každý návštěvník obdrží pracovní list (obr. 40), na kterém nalezne poničený obraz. Lektor úkol uvádí výkladem o tom, že světlo dokáže lidi využívat v mnoha oblastech a že si v rámci této práce předvedou, jak ho konkrétně využívají v umění, při restaurování. Slova o restaurování a využívání rentgenu vystřídá úkol, který spočívá v tom, že pomocí baterek, které dětem navodí pocit rentgenování, prostudují zahalený obraz visící na stěně před nimi. Poté se pokusí dotvořit poničený obraz, který dostaly vytištěný na jejich pracovních listech. Po dokončení práce je jim obraz postupně odhalen a představen. Dále pak se s návštěvníky rozebírá, jak se jim restaurování povedlo.

Následuje představení další sféry umění, kde se využívá světlo, a to fotografování. Návštěvníci se dozvědí, jak lze malovat světlem a jak se dá pomocí fotoaparátu tato malba zachytit. Po výkladu si návštěvníci tuto činnost vyzkouší.

Na závěr programu si lektor sedne se skupinou do kroužku a ještě jednou si shrnou, v čem každý vidí důležitost světla. Poté následuje rozloučení.

Obr. 40

²⁶ O roce světla: Proč právě rok 2015? Mezinárodní rok světla 2015 [online]. 2015 [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: http://www.roksvetla.cz/?page_id=29

Hodnocení programu:

Tento animační program byl doposud realizován jednou. Jednalo se o nesourodou skupinku rodičů s dětmi.

Úkol „Proč rok 2015?“

Při plánování tohoto úkolu jsem byla zvědavá a zároveň se trochu bála, zda návštěvníci vůbec mohou přijít na odpověď na danou otázku. Místy přicházeli i s velice úsměvnými nápady jako například:

„Je to rok, kdy vzniklo světlo.“

„Protože Bůh slaví narozeniny.“

Nakonec se jim podařilo přijít na to, že rok 2015 bude rokem, kdy slavíme nějaké výročí, které se světlem souvisí. Protože se jednalo o skupinku rodičů s dětmi, informace o výročích jsem nezvolila ani moc obecné, ani moc jednoduché, abych se zavděčila celé skupině. Všichni bedlivě poslouchali, tudíž hodnotím, že byly zvoleny dobře.

Úkol „Restaurování Tiziana“

Úkol děti velice bavil. Bylo zajímavé pozorovat, jak se snaží na obraze najít i ten nejmenší detail. Ale jak je to i u restaurátorů, i ony musely na některých částech obrazu použít svou fantazii, která ale navazovala na to, co již z obrazu vypožorovaly. Rozvíjela se tak jejich schopnost pozorovací a tvůrčí. Během první realizace jsem se poučila z chyby, které se musím do budoucna vyvarovat. Reprodukci obrazu, kterou máme na panelu, jsem přikryla celou, ale zůstal odkryt název a jméno autora. Jeden z tatínků byl netrpělivý a obraz si vyhledal na internetu. Pak, i když jen letmo, obraz dětem ukázal. Měly tedy práci o něco zjednodušenou a hlavně byly ochuzeny o moment překvapení. Až budu program realizovat příště, přikryji i informace o obraze. Jinak hodnotím úkol jako zdařilý.

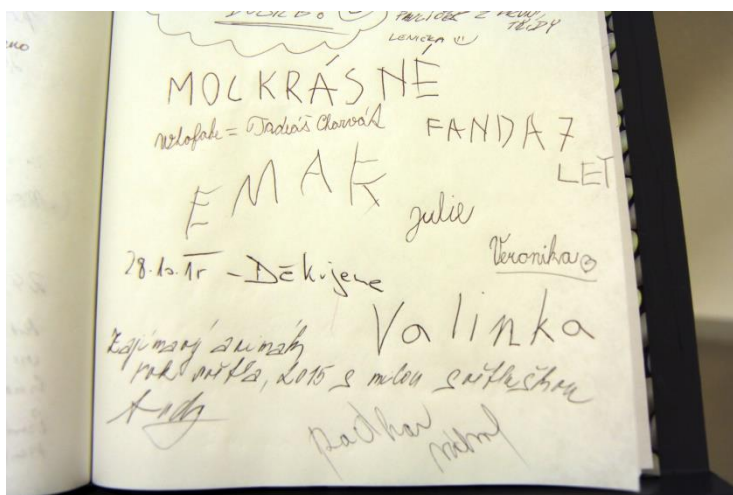
Úkol „Malování světlem“

Pro děti bylo malování světlem zcela novou záležitostí a nemohly se od úkolu odtrhnout. Bavilo je jak fotografie vytvářet, tak se i dívat na snímky, které se po vyfocení na fotoaparátu zobrazovaly.

Jelikož se jednalo o první realizaci tohoto programu, poprosila jsem návštěvníky o krátké zhodnocení:

„Co se týče mě, zdálo se mi to velice dobré. Po telefonu jste se zdála nervózní, že to bude vaše první realizace, ale nemusíte mít vůbec důvod. Děti byly moc spokojené. Úkoly je bavily, jen byly smutné, že neviděly celé muzeum. To jsem jim ale vysvětlila, že v rámci jednoho programu není možné. Když bude příležitost, určitě se za vámi ještě zastavíme.“

Po tomto animačním programu se v knize návštěv též objevil pozitivní komentář:

Obr. 41

Možné alternativy programu:

Na téma světlo mě v Expozici času napadlo tolik úkolů a různých alternativ, že vznikl ještě jeden program, který se věnuje stejnému tématu. Možná alternativa programu „Rok 2015, rok světla (1)“ je tedy program „Rok 2015, rok světla (2)“.

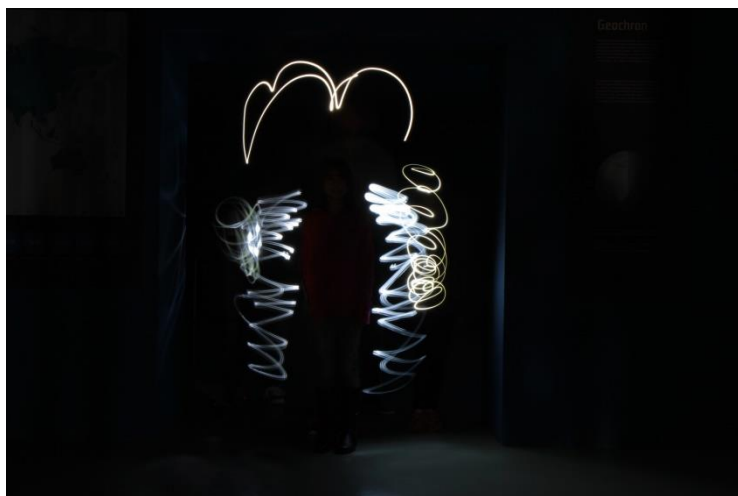
Fotografie z animačních programů

Obr. 42

Obr. 43

Obr. 44

6.8 Animační program „Rok 2015, rok světla (2)“

Název edukačního programu: Rok 2015, rok světla	
Východiska programu: Tento animační program vznikl na podporu kroku OSN, které vyhlásilo rok 2015 „rokem světla“. Cílem celého projektu a tedy i animačního programu, je připomenout lidem důležitost světla a jakou významnou roli hraje v jejich každodenním životě.	
Cílová skupina: 3. – 9. třída	
Obsah programu: <u>Na jakou expozici či výstavu navazuje?</u> Na Expozici času ve Šternberku <u>Který z exponátů je nositelem obsahu programu?</u> Model slunce <u>Má program souvislost se školním kurikulem? S kterými vzdělávacími obory?</u> Vzdělávací oblast: Člověk a příroda Vzdělávací obor: Fyzika Učivo: Vlastnosti světla, Zdroje světla, Slunce, Barevné spektrum, Spektrometr.	
Bodový scénář edukačního programu: 1. Vstupní evokace 2. Pracovní část 3. Pracovní část 4. Pracovní část 5. Zakončení	
Název a stručný popis aktivity:	Čas
1. Proč rok 2015? Návštěvníci se mají zamyslet nad tím, proč si myslí, že právě rok 2015 je rokem světla. Proč to třeba nebyl rok 2014, 2013,... Poté své nápady řeknou celé skupině.	10 min
2. Sluneční fakta: Návštěvníci dostanou pracovní list, na kterém jsou zajímavá a důležitá fakta o slunci. Ale některá slova jsou vynechána. Za úkol mají pomoci logického myšlení tyto slova doplnit.	10 min
3. Óda na Slunce: Návštěvníci mají za úkol napsat chvalozpěv na Slunce.	15 min
4. Výroba spektrometru: Žáci si vytvoří svůj vlastní spektrometr, se kterým následně putují po expozici a pozorují, jaké spektrum barev má jaké světlo.	30 min
5. Zakončení: Návštěvníci vyjdou ven se svými spektrometry a pozorují, jak vypadá barevné spektrum slunečního světla.	10 min
Pomůcky: Pracovní listy, psací potřeby, lepidlo, nůžky, malé nůžky, CD, text ódy na slunce.	

Cíle animačního programu:

Kognitivní cíle: Návštěvník je schopen vysvětlit proč rok 2015 je „rokem světla“. Návštěvník vyjmenuje alespoň pět důležitých faktů o Slunci. Návštěvník vysvětlí roli Slunce pro naši Zemi. Návštěvník objasní pojem óda. Návštěvník popíše funkci spektroskopu.

Psychomotorické cíle: Návštěvník vytvoří spektrometr. Návštěvník čitelně píše do svých pracovních listů.

Afektivní: Návštěvník pozorně sleduje výklad a mluví v okamžiku, kdy něčemu nerozumí nebo chce něco doplnit. Návštěvník ochotně odpovídá na otázky. Návštěvník ochotně vypracovává zadané úkoly. Návštěvník rozpoznává důležitost Slunce a světla pro naši Zemi. Návštěvník je ochoten prezentovat svou báseň před celou skupinou.

Uchopení programu:

Jelikož se jedná o alternativu programu „Rok 2015, rok světla (1)“ a nepředpokládá se, že jedna třída si objedná zároveň „jedničku“ i „dvojku“, začátek programu je zcela stejný. Zbytek programu a i zaměření je ale úplně jiné. Na rozdíl od „jedničky“, kde se lektor zaměřuje na využívání světla, ve „dvojce“ by si měl návštěvník uvědomit význam a důležitost světla pro lidstvo. Konkrétněji význam a důležitost Slunce.

Po úvodu lektor přednese výklad o Slunci, který volně přejde v diskuzi o tom, jak je Slunce pro lidstvo důležité a zda si návštěvník uvědomuje, co vše díky němu máme. Aby si tyto informace lépe zapamatoval a uvědomil si jejich důležitost, nastává první úkol, který spočívá ve vyplnění vynechaných slov do vět. Text je jim rozdán na pracovních listech (obr. 45). Po doplnění nastává společná kontrola a hodnocení.

Ve chvíli, kdy se návštěvníkům dostává do podvědomí to, že Slunce je důležité pro lidský život, nastává chvíle, kdy dostanou za úkol napsat ódu na Slunce. Nejdříve je jim vysvětleno, co to óda je, a jedna jim je přednesena. Jde o Ódu na Slunce, kterou v roce 1353 př. n. l. napsal egyptský vládce Achnaton.

„Záříš krásně v horizontu nebe, ó Slunce žijící, jenž jsi žilo v prapočátku. Když vycházíš na východním horizontu, naplňuješ každou zemi svou krásou. Jsi velké, krásné, lesknoucí se, vznášející se vysoko nade všemi kraji. Paprsky tvé objímají svět až na konec všeho, co jsi

stvořilo... Když se ukládáš k odpočinku v západním obzoru, země je v temnotě, jakoby byla mrtvá. Lidé leží ve svých příbytích, mají zahalené hlavy, a oko nevidí oka... Když se rozednívá, vycházíš na obzoru. Záříš, ty, Slunce, ve dnech, a plašíš temnoty. Rozdáváš svoje paprsky a země je v slavnostním lesku. Lidé se probouzí a vstávají. To Ty jsi je zdvihlo...²⁷

Následně již návštěvníci vymýšlejí svou ódu na Slunce, kterou zapisují do svých pracovních listů. Poté ji několik dobrovolníků přečte nahlas.

Dále nastává diskuze o tom, co ještě kromě Slunce svítí, a výklad o barveném spektru každého světelného zdroje. Toto spektrum se dá měřit přístrojem, který se jmenuje spektrometr. Právě s tímto souvisí další úkol. Každý návštěvník si podle jednoduchého modelu pomoci nůžek a lepidla vytvoří svůj vlastní (obr. 46). Následně se skupinou pak lektor chodí po expozici a zkoumá, jaké spektrum který zdroj světla vydává. Když je hezké počasí, animační program končí před expozicí, kde návštěvníci zkoumají spektrum slunečního záření. Tam pak nastane i rozloučení. Pokud je počasí nevlídné, návštěvníci se s lektorem přemístí k modelu Slunce, kde ještě jednou proběhne shrnutí toho, co si z animačního programu zapamatovali.

Pracovní list k animačnímu programu „Rok 2015, rok světla“

Doplň vynechaná slova:

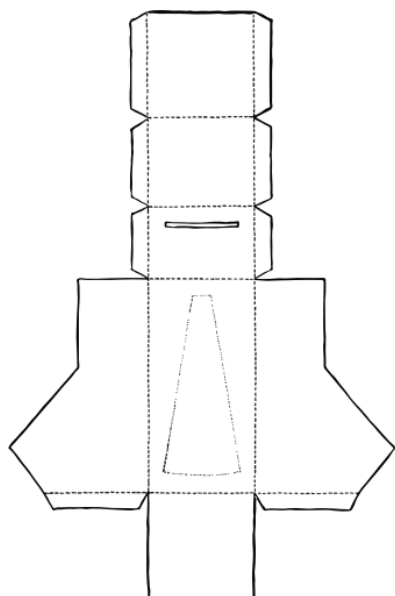
1. Slunce má pro naši Zemi velký _____.
2. Bez Slunce by na Zemi neexistoval _____.
3. Bez Slunce by byla Země _____ a _____.
4. Slunce nám dává _____ a _____.
5. Teplo a světlo jsou základní _____ pro život na Zemi.
6. Slunce je naše nejbližší _____.
7. Slunce je žhavá koule složená z _____.
8. Slunce vidíme na obloze ve _____.
9. Na povrchu slunce je teplota okolo _____.
10. K pozorování Slunce slouží astronomům _____.
11. První hodiny, které existovaly, byly hodiny _____.
12. Slunce se nachází ve _____ sluneční soustavy.

Napiš ódu na slunce:

EXPOZICE ČASU TIME EXPOSITION

Obr.45

²⁷ Chvalozpěv krále Achnatona na Slunce. Česká literatura na internetu [online]. 2000 [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: <http://www.ceskaliteratura.cz/translat/aton.htm>

Obr. 46

Hodnocení programu:

Vzhledem k množství animačních programů, které jsou v dnešní době v Expozici času školám nabízeny, je tento program druhým, který se bohužel nepodařilo doposud uskutečnit. Proto i tento čeká na své hodnocení a možné alterace, které se budou nabízet během realizování.

7 Pracovní listy

Pracovní listy jsou v dnešní době již skoro samozřejmou složkou muzea. Muzeum tak prokazuje vstřícnost k návštěvníkům a k jejich potřebě se vzdělávat. Expozice času ve Šternberku sice své samoobslužné listy má, ale nejsou zcela kvalitní. Proto jsme se rozhodla udělat nové. Vytvořit kvalitní a edukačně dobré pracovní listy není zcela snadné. Musí být nejen edukativně funkční, ale musejí návštěvníka bavit, musí dobře vypadat a nejlépe nesmí stát moc peněz.

7.1 Charakteristika a úloha pracovních listů

Pod pojmem pracovní list si můžeme představit jakýkoliv tištěný materiál týkající se exponátů muzea nebo muzea samotného, který má za úkol pomoci návštěvníkům porozumět vystavovanému, či exponát nějak doplnit nebo oživit. Jednou z nejdůležitějších funkcí listů je přimět lidi k tomu, aby na vystavované předměty nahlíželi pozorněji, aby je více vnímali. Dávají možnou cestu k tomu, jak se na exponát dívat, a prostor pro vlastní poznámky a postřehy. Vlastně lze říci, že pracovní listy jsou určitou radou pro návštěvníky, jak s výstavou pracovat.

Prof. Jarmila Skalková uvádí, že pracovní listy by měly splňovat čtyři základní funkce, a to: 1. Orientační a koordinační – návštěvník si díky listům může zvolit jednu z cest, jak lze muzeum projít a jak lze s výstavou pracovat. 2. Poznávací a systemizační – v listech jsou většinou obsaženy základní informace a úkoly k tématu výstavy. 3. Rozvíjející, výchovnou, upevňovací a kontrolní – listy pomáhají rozvíjet osobní zájem návštěvníka a rozvíjí jeho kreativitu. 4. Motivační a sebevzdělávací – listy by měly motivovat k dalšímu zájmu o téma. Tyto všechny funkce by měly jít ruku v ruce k dosažení hlavního účelu pracovních listů, a to podpořit návštěvníka ve vnímání vystavených předmětů. Proto by na ně každý autor při jejich tvorbě měl pamatovat.²⁸

7.2 Podoba pracovních listů

Podoba pracovních listů je různorodá. I jejich dělení se liší podle autora. Ráda bych zde uvedla tedy alespoň dvě, a to od Mgr. Marka Šobáně a Prof. Vladimíra Jůvy.

²⁸ MRÁZOVÁ, Lenka. Tvorba pracovních listů: metodický materiál. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013. 27 s. ISBN 978-80-7028-403-2.

Mgr. Marek Šobáň dělí pracovní listy do dvou kategorií. Pracovní listy pro práci s lektorem a samoobslužné listy. První varianta listů počítá s přítomností lektora, proto v nich nemusí být příliš mnoho textu či popis znění úkolu. Využívají se hlavně při animačních programech. Většinou nemají velký počet stran, slouží hlavně pro účastníka animačního programu, k jeho výtvarným aktivitám či pro poznámky. Samoobslužné pracovní listy, jak již vyplývá z názvu, s přítomností lektora nepočítají a návštěvník se musí „obsloužit“ sám. Všechny důležité informace jsou uvnitř napsány, nepotřebují tak dodatečný výklad. Jelikož návštěvníkovi není dodáno správné řešení odněkud zvenčí, musí listy obsahovat klíč k jednotlivým úkolům. Jejich velikost může být různá. Některá muzea mají pouze jeden list, jiná zase celou brožuru.²⁹

Prof. Vladimír Jůva dělí pracovní listy z hlediska způsobu využití. Prvním typem jsou pracovní listy, které se používají před vlastní návštěvou muzea. Tento druh listů rozesílá muzejní pedagog třídě před samotným příchodem a slouží hlavně jako motivace. Dalším druhem jsou listy pro aktivity v muzeu, které se používají přímo při prohlídce či při samotném animačním programu v prostorách muzea. A posledním druhem jsou listy, se kterými návštěvník pracuje po skončení návštěvy. Ty pak slouží jako dobrý zdroj informací a pro rozvíjení dalšího zájmu návštěvníka.

Toto jsou jen dvě možná dělení pracovních listů, existují ještě další např. podle rozsahu, podle formy a obsahu, podle jejich komplexnosti a podobně.

Každý z těchto typů má své výhody a nevýhody. Je důležité, aby si muzejní pedagog přesně rozvrhl, co pracovními listy chce říci, zadal si přesné cíle a pak si vybral jeden z možných typů. Teprve potom by se měl pustit do jejich tvorby.³⁰

7.3 Tvorba pracovních listů

Tvorba pracovních listů je složitý a dlouhý proces, a proto není zcela jednoduché napsat jednoduchý návod, který zaručí, že pokud se ho budete držet, vaše listy budou perfektní. Jak už jsme si řekli, pracovní listy musí návštěvníkovi pomáhat v uchopení tématu výstavy, dávat mu potřebné informace, ale hlavně ho také musí bavit. Mgr. Lenka Mrázová, autorka knihy „Tvorba pracovních listů“, uvádí několik kroků, jak postupovat, a domnívá se,

²⁹ ŠOBÁŇ, Marek, HRBEK, David a HAVLÍK, Vladimír. Škola muzejní pedagogiky 6. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 121 s. ISBN 978-80-244-1871-1.

³⁰ JŮVA, Vladimír. Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. století. Brno: Paido, 2004. 264 s. ISBN 80-7315-090-5.

že když se jich autor bude držet, je na dobré cestě k vytvoření takových listů, které výše zmíněné aspekty budou splňovat.

Krok první: Zhodnoťte výstavu či expozici po obsahové i prezentační stránce

Při prvním kroku by měl autor popřemýšlet o tématu expozice. Čemu se výstava expozice věnuje? Jaké jsou nejdůležitější informace o tomto tématu? Co je v expozici nejzajímavější? Které exponáty jsou nejdůležitější? Dále by měl v tomto kroku autor také zhodnotit prostor, ve kterém se výstava nachází. Podle prostoru se též bude proměňovat způsob tvorby pracovních listů. Jak moc se v něm návštěvníci mohou pohybovat? Kolik omezení v muzeu mají? Jaké jsou výhody prostoru a jaké nevýhody? Jsou místa, kde se návštěvníkům bude špatně s pracovním listem pohybovat či s ním pracovat? S prostorem také souvisí osvětlení exponátů a veškerá světelnost v muzeu. Nemůžeme vytvořit pracovní listy do částí, kde je z nějakého záměru šero. Krok jedna je velice důležitý a autor by měl muzeum, pro které chce pracovní listy vytvořit, dobře znát.

Krok druhý: Uvažujte o vlastních pedagogických záměrech

Při kroku číslo dva je důležité, aby si autor zvolil, z jakého úhlu pohledu chce nebo potřebuje výstavu přiblížit. Může třeba pohlížet na Rámcový vzdělávací program ve školách, na který bude chtít navazovat. Výstavy v muzeích jsou většinou hodně obsáhlé, proto není v autorových silách je v pracovních listech obsáhnout celé. Vlastně to není ani žádoucí. Listy by pak byly přehlcené informacemi a uživatel by se v nich mohl ztratit. Autor si může vybrat jen část výstavy nebo dokonce jen jeden exponát, kterému se bude věnovat. Ale vždy si musí být vědom toho, proč si daný exponát či část muzea vybral, z jakého důvodu a jaké z toho bude plynout edukační hledisko.

Krok třetí: Zvolte cílovou skupinu

Tento krok je jedním z nejdůležitějších. Autor si musí uvědomit, pro jakou cílovou skupinu chce pracovní listy vytvořit. To, jakou skupinu si vybere, zcela určuje podobu listů. Nejen obsahovou ale i grafickou. Čím mladší cílová skupina to bude, tím musí být text jednodušší, srozumitelnější.

Krok čtvrtý: Zvolte vzdělávací cíle

Krok, bez něhož se práce na pracovních listech nedá realizovat. Ještě před tím, než začne autor pracovat, by si měl zvolit vzdělávací cíle, kterých chce pomocí listů dosáhnout. Nemusí jich být velký počet, bohatě postačí tři. Ale musí být stručně, zcela srozumitelně formulovány. Vyjadřujeme je pomocí aktivních sloves v přítomném čase, např. „návštěvníci znají“, „dokáží rozlišit“, „vyjmenují“, ... Každá aktivita v pracovních listech by měla k těmto předem určeným cílům směřovat. Pokud ne, je zcela zbytečná a autor ji může vypustit. Stanovení vzdělávacích cílů a následná kontrola toho, zda jich bylo dosaženo, je největším evaluačním hlediskem.

Krok pátý: Rozhodněte o podobě pracovních listů

Jestliže si autor již prošel všemi předchozími kroky, je potřeba zvážit, jak budou pracovní listy vypadat. Jejich podoba se odvíjí od všeho předešlého. Pracovní listy by měly podtrhnout téma muzea, jejich design by s ním měl souviset. Podle toho, jakou zvolíme cílovou skupinu, budou listy také vypadat. Pokud je uživatel nízkého věku, listy by měly být více grafické, měly by více aktivizovat. Čím jsou pak návštěvníci starší, tím více informací by listy měly obsahovat. V této části realizace by měla padnout i otázka, jaký bude jejich rozsah.

Krok šestý: Zvolte obsah a vhodné exponáty

Fáze, která souvisí s krokem číslo 2. Podle našich pedagogických záměrů si následně zvolíme, na kterých exponátech je budeme uplatňovat. Autor nemá záměr vytvořit pracovní list, který bude obsahovat pouze povrchové informace. Proto musí vybrat jen některé předměty, se kterými bude návštěvník pracovat více do hloubky. Je nutné vybrat to, co je potřeba zdůraznit, a myslet i na to, co je potřeba vynechat. V listech by nemělo být přespříliš úkolů. Návštěvník je pak nestihne vypracovat. Výběr bychom měli provádět vždy podle toho, co by si náš uživatel měl zapamatovat, jaké souvislosti by si měl odnést domů, jaké zážitky by měl prožít. Je lepší vybrat raději méně exponátů a úkolů zvolit tak, aby se s nimi pracovalo více do hloubky.

Krok sedmý: Střídejte rovnoměrně a promyšleně různé druhy aktivit

Existuje několik metod, které aktivizují návštěvníka a dají se používat v pracovních listech. Je nutné je vybírat tak, aby byly obsaženy v listech rovnoměrně. Návštěvník by při práci s nimi měl zapojit kognitivní (rozumovou), afektivní (postojovou) a psychomotorickou (pohybovou) dovednost. Měl by tedy pracovat s rozumem, měl by si uvědomovat, jak se u toho cítí, měl by si vytvářet postoje k danému tématu a zároveň by měl zkoušet i různé praktické činnosti. Je důležité, aby návštěvník byl správně motivován ke zkoumání exponátu a k přemýšlení o souvislostech. Pouhé zaznamenávání informací ho nikam neposune a nic mu nedá.

7.4 Evaluace pracovních listů

Pracovní listy by měl autor, popřípadě muzejní pedagog, pravidelně kontrolovat. Pokud si na začátku jejich tvorby zvolil vzdělávací cíle, kterých chce dosáhnout, jejich kontrola je snadná.

Než je listům „dán vlastní život“, je dobré provést pilotní ověření. Pozvat si předem domluvenou skupinu dětí, žáků, ... na kterých si autor funkčnost pracovních listů vyzkouší. V takovém případě lze pak snadněji odhalit slabá místa. Autor si může ověřit, zda listy návštěvníky baví. Zda jsou všechny úkoly srozumitelné. Zda všechny pasáže návštěvník čte. Není potřeba nějakou vypustit? Zda nedochází k nějakým problémům s prostorem. Zda je zvolena správná podoba papíru. Zda mají v listech dostatek místa na plnění úkolů... Pokud chce autor prvotní evaluaci využít naplno, je dobré dát skupině na konci dotazník, který zjistí, jak byla s pracovními listy spokojena. Zjistíme tak i to, co nebylo při práci patrné, viděné.

Po dokončení finálních úprav autor může své pracovní listy používat v praxi. Ale neznamená to, že již nemusí podléhat žádné kontrole. Evaluace je proces, kterému by pracovní listy měly podléhat pravidelně a s pečlivostí.³¹

7.5 Pracovní listy pro Expozici času

V rámci své diplomové práce jsem se pro Expozici času rozhodla také vytvořit pracovní listy. Vypracovala jsem jednak pracovní listy používané pro aktivity v muzeu,

³¹ MRÁZOVÁ, Lenka. Tvorba pracovních listů: metodický materiál. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013. 27 s. ISBN 978-80-7028-403-2.

konkrétně při všech animačních programech, a listy samoobslužné, které jsou volně k dostání při koupi lístků do expozice.

V této kapitole se budu konkrétně věnovat tvorbě těch samoobslužných. Při postupu jsem se držela kroků, které doporučuje L. Mrázová ve své knize „Tvorba pracovních listů“.

Krok první: Zhodnoťte výstavu či expozici po obsahové i prezentační stránce

Expozice času, jak už napovídá název, se věnuje tématu čas. Setkáme se tu s jeho vznikem, který souvisel s velkým třeskem, poznáme vesmír, sluneční hodiny, Isaaca Newtona, mechanické hodiny, otce času,... a dostaneme se až k současnosti a k těm nejmodernějším hodinám.

Tvůrci expozice si zvolili konstruktivistický model muzea. Je přístupné všem návštěvníkům jakékoli věkové kategorie. V centru zájmu je návštěvník, nikoliv obsah muzea. Snaží se být přitažlivé pro celou komunitu a umožňuje kontakt s exponáty a podporuje různé cesty učení se. Každá z deseti místností se snaží, aby měla alespoň jeden exponát, který bude pro návštěvníka zajímavý. A pokud se tak nepovedlo, nahradili to tvůrci nějakým interaktivním prvkem.

Co se týče prostoru, všechny místnosti jsou velké, návštěvník nemá problém se pohybovat i při větším počtu lidí v expozici. Jediným úskalím při používání listů je to, že některé místnosti jsou velice tmavé a na práci by tak návštěvník mohl špatně vidět. Konkrétně jde o tři místnosti z deseti.

Rozložení místností se zprvu zdá v pořádku, ale podle mého názoru se postupně ztrácí návaznost témat, a návštěvník by se tak mohl ztratit ve změti informací. Chybí zde jakýsi průvodce, který by všemu dal jednotný ráz a na konci vyslovil závěr, který by měl návštěvníkovi říci, co mu Expozice času chtěla svými exponáty sdělit.

Proto jsem se rozhodla, že alespoň pomocí pracovních listů vytvořím pomyslného průvodce, který návštěvníkovi návaznost místností vysvětlí a na závěr celé téma zakončí.

Krok druhý: Uvažujte o vlastních pedagogických záměrech

Ráda bych pomocí samoobslužných listů provedla návštěvníka celou expozicí. V každé místnosti dostane vysvětlení, proč je zde vysvětleno právě toto téma a jak navazuje na to předešlé. Dále bych chtěla spolupracovat s RVP ZV a s některými ŠVP a vybrala takové pojmy, které se jim budou hodit ve škole.

Krok třetí: Zvolte cílovou skupinu

Do Expozice času jezdí hodně maminek s dětmi. Na dospělého návštěvníka je muzeum dobře připraveno, a i když je v expozici spousta interaktivních prvků, děti se během prohlídky začínají nudit. Proto jsem se rozhodla vytvořit listy, které by děti při prohlídce zabavily. Konkrétně bych se chtěla zaměřit na děti ve věku od 8 do 13 let.

Krok čtvrtý: Zvolte vzdělávací cíle

Za hlavní cíl pracovních listů jsem si stanovila, že návštěvník pochopí návaznost všech témat, které jsou v Expozici času projednávány.

Druhým hlavním cílem mých listů je, že návštěvník dostane jakýsi závěr, který v samotné Expozici času chybí.

Pracovní listy mají ještě několik dalších dílčích cílů:

Návštěvník dokáže mluvit o osobě Galilea Galileiho.

Návštěvník umí vyjmenovat všechny planety sluneční soustavy.

Návštěvník dokáže popsat, co vše obsahuje kalendář.

Návštěvník popíše, jaké jevy způsobuje rotace Země kolem své osy a kolem Slunce.

Návštěvník se orientuje v pojmu sluneční soustava.

Návštěvník dokáže popsat, jak vypadají hodiny, které mají kyvadlo.

Návštěvník se orientuje v problematice zachycení pojmu „čas“ v umění.

Návštěvník je schopen vyjmenovat, čím se dá pozorovat vesmír.

Krok pátý: Rozhodněte o podobě pracovních listů

V rámci tohoto kroku jsem se rozhodla udělat malý průzkum, který souvisel s podobou pracovních listů v jiných muzeích, která se věnují podobným tématům jako my v Expozici času.

Můj průzkum se týkal pěti science center: Experimenta v Benešově, Vida v Brně, Techmania v Plzni, iQLANDIA v Liberci, IQ park v Liberci a Svět techniky v Ostravě. Ne všechna na svých internetových stránkách nabízejí pracovní listy k nahlédnutí, proto jsem se rozhodla rozeslat e-maily a poprosit je, zda by bylo možné nahlédnout do jejich materiálů.

Na pracovních listech z těchto center oceňuji podobu komiksu a vytvoření jednotného průvodce, který se objevuje na všech pracovních listech v jednom centru. To mi bylo inspirací. Ale celková podoba listů se mi nijak zvlášť nelíbí. Podle mě jsou málo výrazné a malého návštěvníka třeba na první pohled ani nijak neupoutají. Proto mi pro celkovou podobu mých listů byly inspirací ty, které používají v Muzeu umění Olomouc. Tyto listy tvoří grafik Petr Šmalec. Jejich podoba se mi líbí po všech stránkách. Listy jsou výrazné, úhledné, zábavné a dobře se v nich orientuje.

Mé pracovní listy budou celobarevné. Objeví se v nich postava průvodce, konkrétně Galilea Galileiho, který bude vypadat, že s návštěvníky přímo komunikuje, díky komiksové vizualitě. Barevnost listů bude fialovo modrá, světlejší odstín té barvy, kterou má Expozice času ve svém logu. Na pozadí všech listů bude kresba, která je na budově Expozice času, která všechny listy sjednotí. Pro pracovní části bude kresba zjemněna nebo zcela odstraněna, aby nerušila prostor, ve kterém budou návštěvníci plnit úkoly. Listy zakončí slovníček pojmů a řešení všech úkolů.

Krok šestý: Zvolte obsah a vhodné exponáty

Jelikož mé pracovní listy mají za úkol sjednotit pro návštěvníka celou expozici, bude vybráno jen pár významných exponátů. Dále pak budou jen pobídnuti k tomu, aby se na něco zaměřili, aby se někam podívali,... Již bude na nich, čemu budou věnovat pozornost.

Místnost „Vesmír“: Sluneční soustava

Místnost „No a den“: Kalendáře

Místnost „Nejstarší hodiny a měření času“: Nejstarší typy hodin

Místnost „Hledání času“: Galileo Galilei, Mikuláš Koperník

Místnost „Mechanické hodiny“: Kyvadlové hodiny

Místnost „Fenomén čas“: Otec času

Místnost „Budoucnost času“: Teleskop, dalekohled

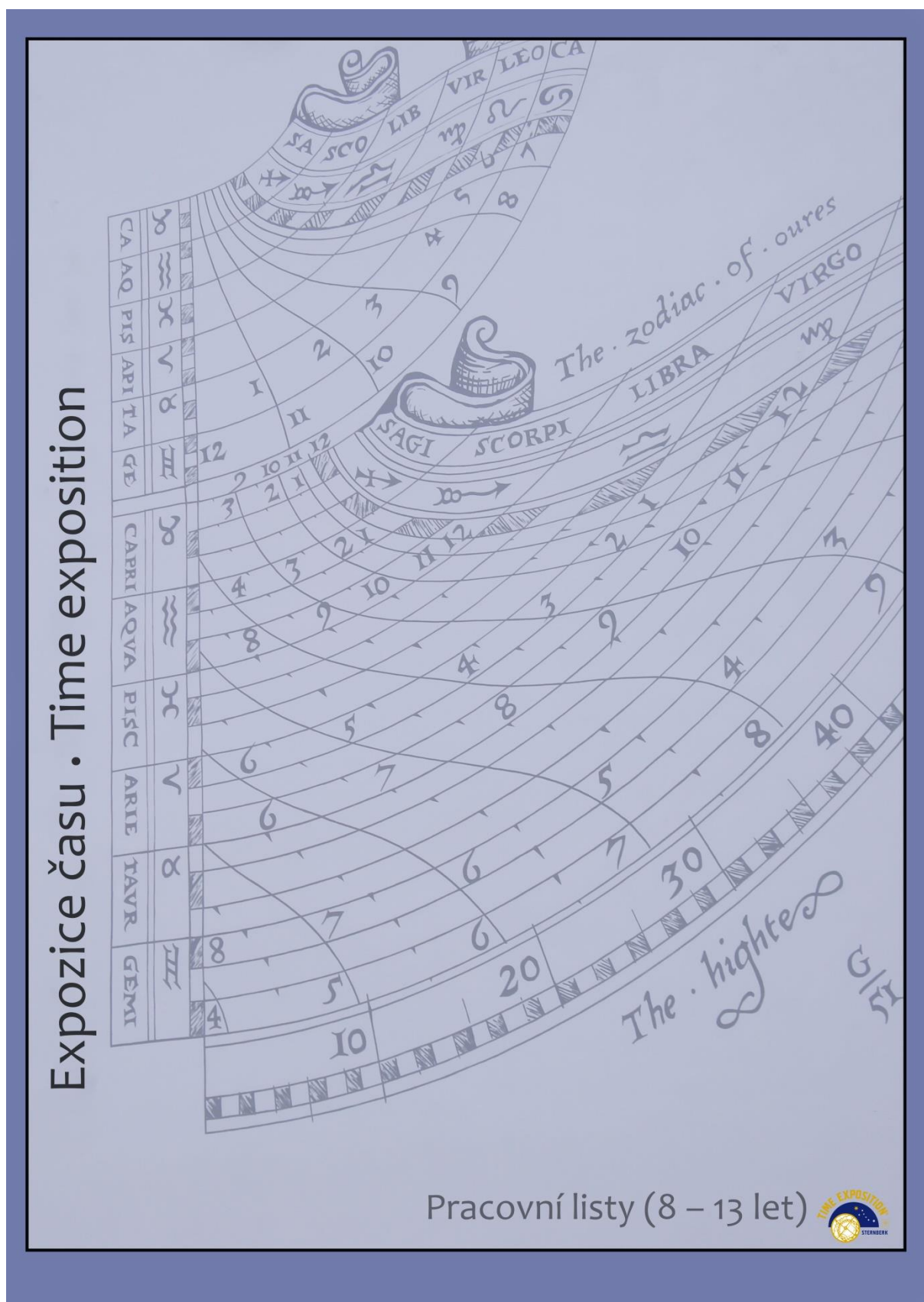
Krok sedmý: Střídejte rovnoměrně a promyšleně různé druhy aktivit

V rámci tohoto kroku jsem prostudovala knihu „Výukové metody“ od J. Maňáka a V. Švece, díky které jsem si vytvořila přehled o typech výukových metod, které bych do svých pracovních listů chtěla zařadit.

Mým hlavní úkolem bude prohloubit u návštěvníka, který bude s pracovními listy pracovat, kritické myšlení. Ráda bych, aby pochopil myšlenku exponátu, jeho obsah. Aby zapojil nejen povrchové myšlení, jestli se mu zdá hezký, nebo ne. To samozřejmě také nechci vynechat, ale byla bych ráda, aby si návštěvník k daným exponátům vytvořil i hlubší postoj.

Z výukových metod bych ráda použila pozorování, vytváření dovedností, produkční metody, práci s textem, práci s obrazem a instruktáž. Při všech bych se ráda držela toho, aby byly všechny z nich aktivizující a aby všechny úkoly nesly duch didaktických her.

Podoba pracovních listů pro Expozici času:

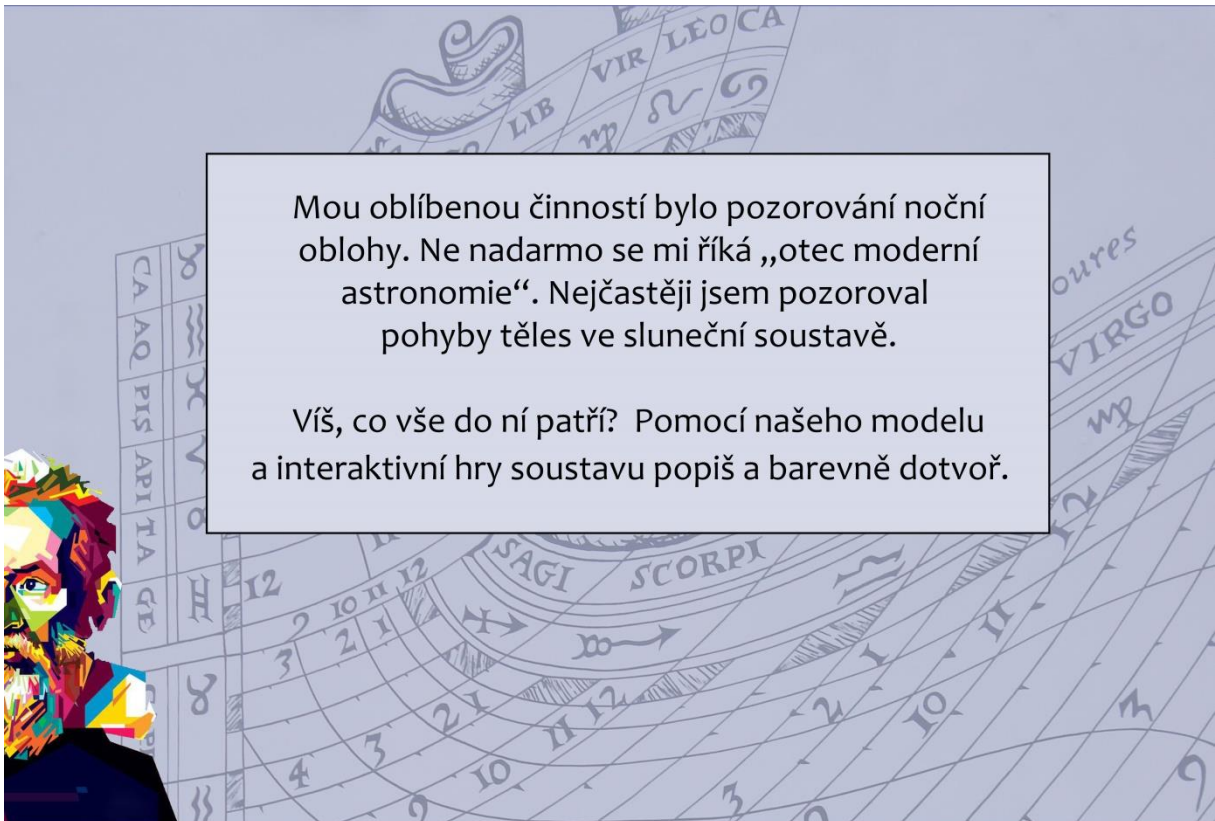

Obr. 49

Galileo Galilei

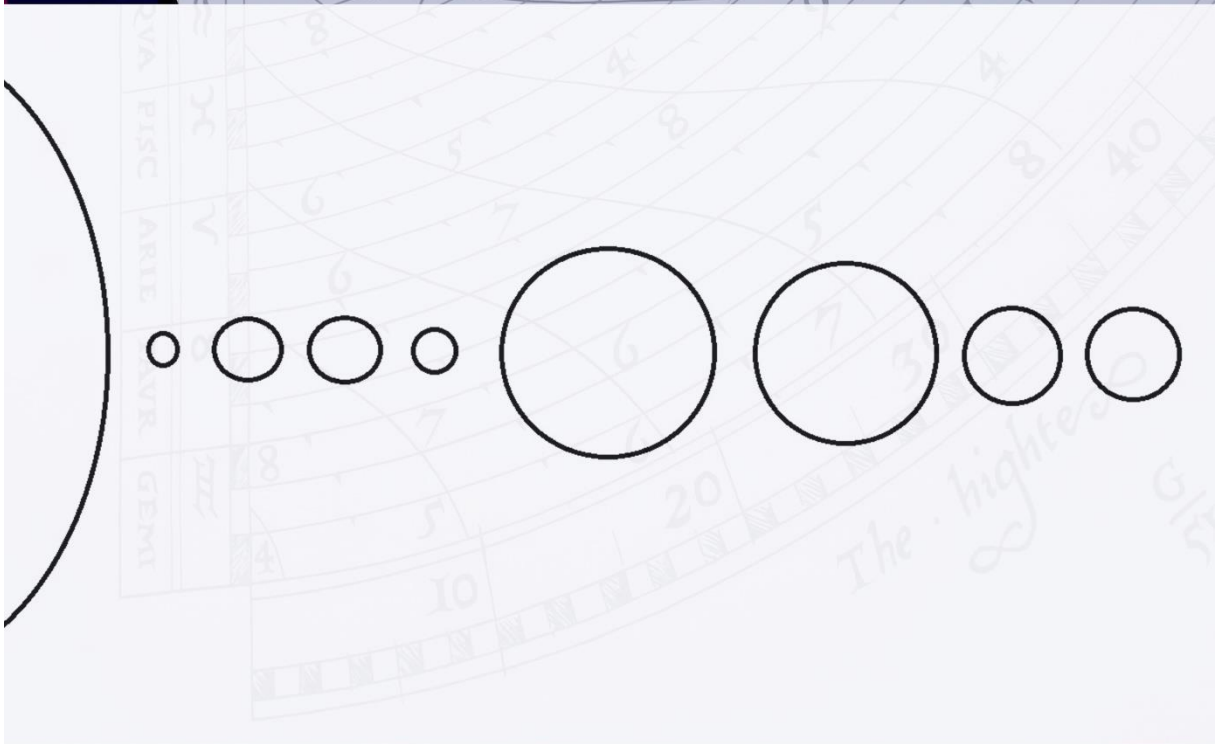
Milý návštěvníku, vítám Tě u nás v Expozici času. Mé jméno je **Galileo Galilei** a budu tvým průvodcem. Během prohlídky se se mnou potkáš hned několikrát. Na konci své cesty se vrátím sem, na tuto stánku, a zapiš si, co vše ses o mně dověděl.

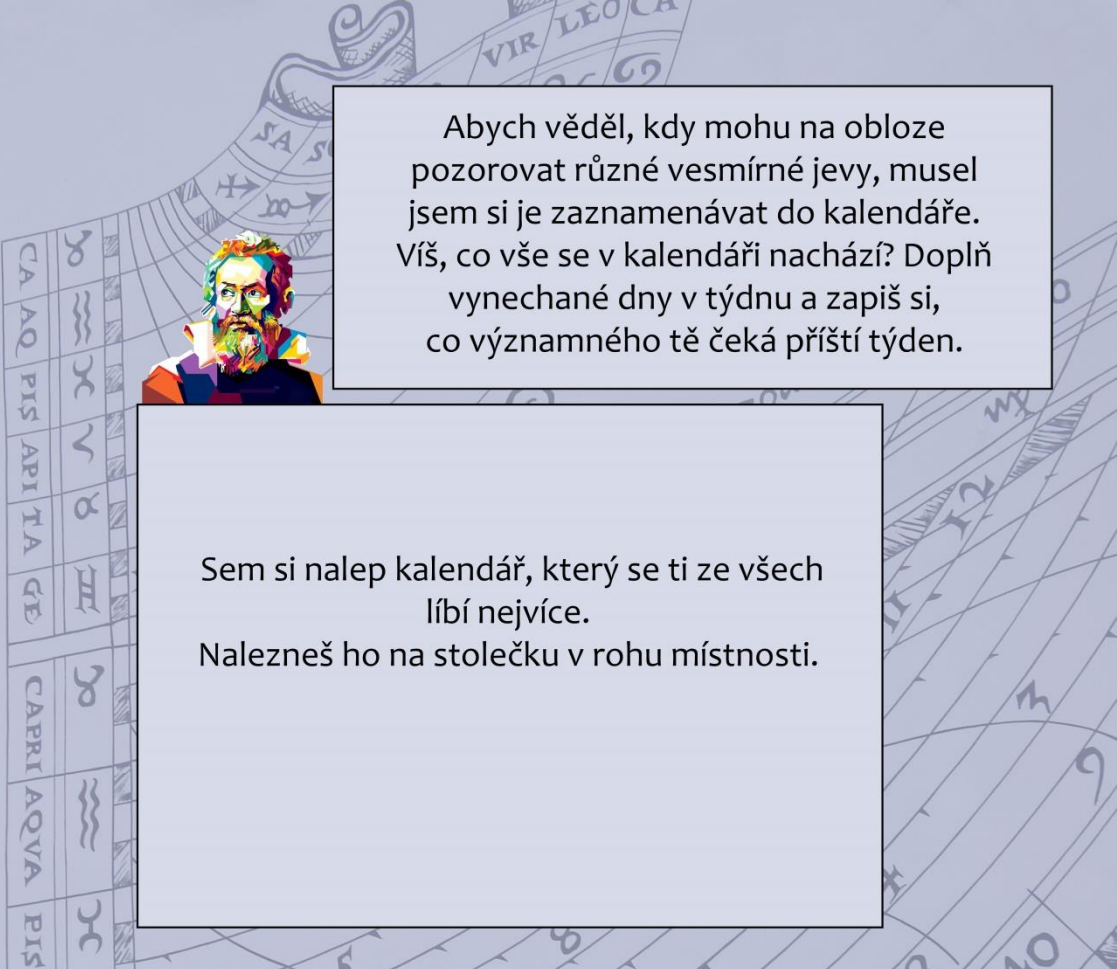
Mou oblíbenou činností bylo pozorování noční oblohy. Ne nadarmo se mi říká „otec moderní astronomie“. Nejčastěji jsem pozoroval pohyby těles ve sluneční soustavě.

Víš, co vše do ní patří? Pomocí našeho modelu a interaktivní hry soustavu popiš a barevně dotvoř.

Místnost „Čas ve Vesmíru“

Obr. 51

Abych věděl, kdy mohu na obloze pozorovat různé vesmírné jevy, musel jsem si je zaznamenávat do kalendáře. Víš, co vše se v kalendáři nachází? Doplň vynechané dny v týdnu a zapiš si, co významného tě čeká příští týden.

Sem si nalep kalendář, který se ti ze všech líbí nejvíce.
Nalezneš ho na stolečku v rohu místnosti.

Středa:

Neděle:

Místnost „Kalendáře”

Dokážeš najít souvislost mezi úkolem jedna a dva? Již víš, že naše planeta Země obíhá kolem Slunce a zároveň kolem své osy. Co tyto pohyby způsobují?

Jistě víš, že den trvá 24 hodin. Aby lidé mohli změřit, že uběhla jedna hodina, potřebovali k tomu hodiny. Ne vždy vypadaly tak, jak je znáš z dnes. Na ty nejstarší se můžeš podívat v této místnosti.

Místnost „Nejstarší hodiny“

Věřil bys tomu, že ne vždy si lidé mysleli, že uprostřed naší sluneční soustavy je Slunce? Nejdříve Mikuláš Koperník a později i já jsme se snažili lidi přesvědčit, že tomu tak je. Ale naše teorie byla zcela přijata až v 19. století. Co dříve lidé považovali za střed sluneční soustavy?

Napiš, co jsi zjistil:

Místnost „Hledání času“

Správnost odpovědí si můžeš ověřit na konci svých pracovních listů.

Kromě astronomie mě také zajímaly hodiny. Zabýval jsem se tím, jak funguje kyvadlo. Díky tomuto objevu jsme mohli vytvořit hodiny, které dokázaly čas měřit mnohem přesněji než ty, které jsme používali doposud.

Vytvoř si vlastní hodiny s kyvadlem. Pastelky najdeš na stolečku v místnosti.

Místnost „Mechanické hodiny”

I když je to už skoro 400 let co jsem žil, stále mě lidé nazývají „otcem moderní astronomie“, „otcem moderní fyziky“ a „otcem vědy“. To vše jsem si zasloužil díky svým objevům. U nás v Expozici času máme ještě dalšího otce. Je to „otec času“. V této místnosti najdi obraz, na kterém je vyzobrazen. Prohlédni si ho a porovnej ho s tím, který je zde.

Dokážeš najít 5 rozdílů?

Otce času si vymysleli malíři, když jim zadavatelé zakázek dali za úkol namalovat čas. Ale existuje i plno dalších možností, jak čas v malířství zachytit. Všechny si pozorně prostuduj.

Místnost „Fenomén čas“

- 6 -

Obr. 55

Co je to?

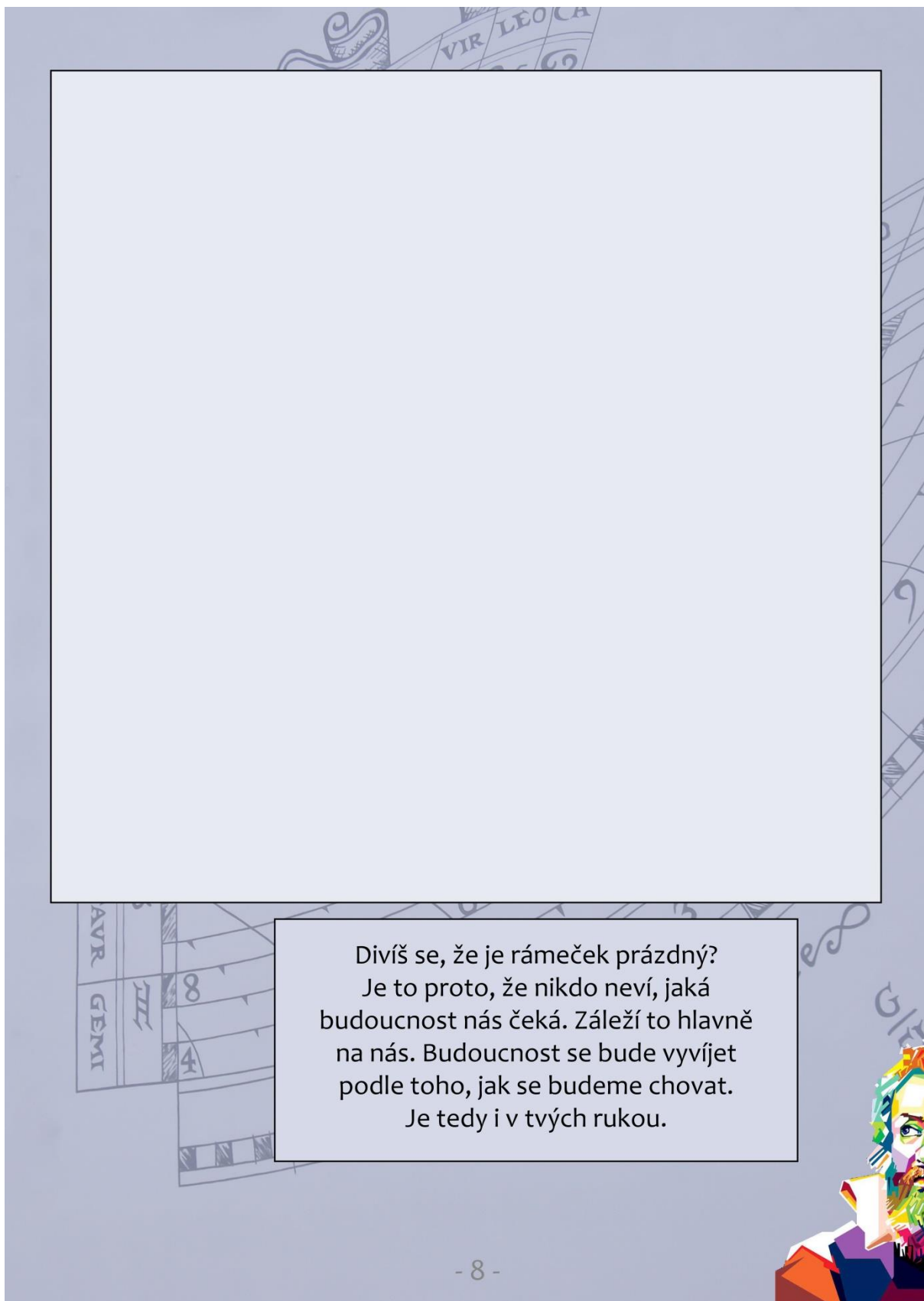

Ano, správně jsi poznal, že je to dalekohled. Právě já jsem byl první, kdo začal dalekohled používat k pozorování oblohy. Byl to předchůdce moderních dalekohledů a teleskopů. Podívej se, co používáme k pozorování oblohy a vesmíru dnes.

Místopis „Budoucnost času“

Nyní se blížíme k samotnému konci naší prohlídky. Navštívili jsme minulost, přítomnost, ale co budoucnost? Jak ta bude vypadat? To se dozvíš na další stránce.

Divíš se, že je rámeček prázdný?
Je to proto, že nikdo neví, jaká
budoucnost nás čeká. Záleží to hlavně
na nás. Budoucnost se bude vyvíjet
podle toho, jak se budeme chovat.
Je tedy i v tvých rukou.

Obr. 57

Na této stránce najdeš slovníček pojmů.

Astronomie – (česky = hvězdářství). Je to věda, která se zabývá nejen hvězdami, ale všemi jevy, které se dějí ve vesmíru.

Astronom – Je osoba, vědec, který se zabývá hvězdářstvím. Pozoruje, co vše se děje za hranicemi zemské atmosféry.

Zemská atmosféra – Je to vrstva plynů obklopující planetu Zemi. Chrání pozemský život před nebezpečnou sluneční a kosmickou radiací. Plynuje řídne a přechází do vesmíru.

Teleskop – Slovo pochází z řečtiny a můžeme ho rozdělit na daleko a hledět. Jde tedy o jakýsi druh dalekohledu.

Mikuláš Koperník – Byl to polský astronom a tvůrce myšlenky, že středem Sluneční soustavy je Slunce.

Řešení úkolů:

Mistnot „Čas ve Vesmíru“: Planety se jmenují Merkúr, Venuše, Země, Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptun. (v pořadí od Slunce).

Mistnot „Kalendáře“: Dny v týdnu jsou pondělí, úterý, středa, čtvrtek, pátek, sobota a neděle.

Souvislost úkolů 1 a 2: Tim, že se Země otáčí kolem své osy, tak probíhá střídání dne a noci. Tim, že se Země otáčí kolem Slunce, probíhá střídání ročního období.

A právě tyto jevy zaznamenáváme do kalendářů.

Mistnot „Hledání času“: Dříve si lidé mysleli, že uprostřed naší sluneční soustavy je Země.

Mistnot „Fenomén času“: Chybí dýmka na stěhu, chybí na provaz na šibenici, chybí písmeno S a tečka v kouři, obrázek na stěně není pomalovaný a trám u domu je delší než na originálu.

Expozice času

ČSA 19

Šternberk

785 01

Tel: 587 571 278

Autorka pracovních listů:

Tereza Žváčková

Obr. 59

8. Budoucnost Expozice času

Expozice času má velký (nejen edukační) potenciál. Je potřeba ho využít po všech jeho stránkách. Proto si myslím, že je ještě plno možností, jak se toho chopit. Do budoucna mám několik plánů, které bych chtěla realizovat.

Nejdříve bych chtěla vytvořit kvalitní spolupráci s místními školami. Vidím, hlavně díky dotazníku, že ta je zatím ve špatném stavu. Ráda bych, aby se školy naučily k nám jezdit pravidelně. Inspiraci nacházím v mnichovských muzeích, která jednou za čas pořádají ukázkové programy, na které si zvou učitele z okolních škol. Tam jim je předvedeno, co je čeká, pokud se žáky přijdou. Popřípadě je prokonzultován požadavek na konkrétní animační program. Tento nápad se mi velice líbí a doufám, že by mohl fungovat i u nás ve Šternberku.

Co se týče sady našich animačních programů, pokud bych se setkala s kladnou odezvou, ráda bych je realizovala i v cizích jazycích. Konkrétně v anglickém a ruském. Nejedná se mi o zaměření se na návštěvníka cizince, i když je to též velké plus, ale ráda bych nabídla školám možnost přijít k nám do expozice v rámci předmětů „anglický jazyk“ a „ruský jazyk“. Animační program by měl jinou formu než ten, který probíhá v českém jazyce, byl by, co se jazykové stránky týče, postaven poněkud jednodušeji. Mým dalším plánem je rozšířit sadu o programy, které by byly určeny pro seniory, mateřské školy a maminky s dětmi. Věřím, že tyto skupiny lidí by též ocenily aktivitu, která by byla „ušita“ zcela jim na míru. Inspiraci opět vidím v Muzeu umění v Olomouci, kde magistra Michaela Čapková Johnová vede skvělé programy pro rodiče s dětmi. Tyto programy se pravidelně realizují jednou měsíčně a navštěvují je hlavně maminky se svými předškolními dětmi. Ráda bych i u nás v Expozici času zavedla taková měsíční „sezení“, kde by dětem bylo vždy přiblíženo jedno konkrétní téma.

Dalším velkým pokrokem a posunem dopředu v Expozici času bude spolupráce s firmami AV MEDIA, a.s., a Light Evolution, s.r.o. S firmou Light Evolution, s.r.o., máme nyní podepsanou smlouvu na vytvoření interaktivního prostoru v místech dnešního sklepa a sálu v druhém patře. S firmou AV MEDIA, a.s., budeme jednat přibližně za dva roky, kdy skončí koncepce Expozice času jako takové a budou nám povoleny změny i ve výstavních prostorách. Jelikož jsem byla přítomna u obou prezentací nápadů, na spolupráci s oběma firmami se velice těším, protože představily velmi zajímavé nápady.

Společnost Light Evolution, s.r.o., vznikla na jaře v roce 2008. Zabývá se mimo jiné 3D grafikou, uměleckou tvorbou, animací divadelních her a prezentací webových stránek.³² Pro Expozici času vytvořili koncepci na přetvoření sklepního prostoru a sálu ve druhém patře. Ta je rozdělena na dvě témata. Jedno nese název „Virtuální expozice – vesmír“ a druhé „Expozice „Learn by doing“ – hodinářská dílna. První z nich se bude realizovat ve sklepech a ta druhá v sále. Oba dva prostory budou zcela interaktivní. Sklep bude zaměřen na světelnou a 3D grafiku. V sále pak budou skutečné velké modely hodinových strojů, které budou zasazeny do soutěžní hry. Návštěvníci si díky tomuto projektu budou moci vyzkoušet změřit čas pomocí slunečních hodin, zjistí, co je to kyvadlový oscilátor, rozpohybovat ozubená kolečka, nechat zaniknout hvězdu, rozpohybovat planety ve sluneční soustavě, ...

Společnost AV MEDIA, a.s., byla založena v roce 1992 a v současnosti je přední firmou, která působí na poli prezentační, projekční a audiovizuální techniky v České republice. Může se pyšnit realizací projektů, jako jsou například rekonstrukce Vlastivědného muzea v Olomouci, tvorba interaktivních prvků v zábavném vědeckém parku Vida! V Brně, expozice Sexmisie v IQlandia v Liberci a digitální planetárium v Hradci Králové.³³ Firma během prohlídky celé expozice navrhla několik vylepšení, která by naši Expozici času zvedla hned o několik úrovní výše. Jednalo se o oživení prostor pomocí videomappingu, projekcí, osvětlení, zvukového systému a dalších nových technologií. S členy firmy jsme se dále shodli, že expozice by potřebovala nějakého průvodce, který by návštěvníkovi pověděl, jak jednotlivé místnosti na sebe navazují, co které exponáty znamenají a proč je tu máme. Jednalo by se buďto o audioguida, který by je svým hlasem provedl, nebo o jakýsi hologram, který by je na začátku prohlídky přivítal. (Mohl by to být někdo jako je můj Galileo Galilei v pracovních listech, který s tématem expozice souvisí.) Dále, jakmile jsme se dostali na konec prohlídky, i je zamrzelo, že návštěvníkovi se nedostane žádné zakončení celé expozice. Nic, nad čím by měl trochu pouvažovat, zamyslet se. Nelíbilo se jim, že se v poslední místnosti opět objevují hodiny. Tím pádem nemá expozice žádný spád. S tímto i já souhlasím, a proto mě potěšil návrh, který předložili. Z poslední místnosti by se mohla udělat tak zvaná „black box“ do které by návštěvník na konci vstoupil. Po uplynutí několika málo sekund, kdy by stál jen v černočerné tmě, by se rozezněl hlas, který by promluvil o tom, že v expozici se podíval do minulosti, dozvěděl se něco o přítomnosti a že nyní se podívá do budoucnosti. Pak se rozsvítí světlo, které padne na počítačový monitor, ve kterém bude „hra“. V této „hře“ návštěvník

³² Údaje o společnosti. Light evolution [online]. 2008 [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <http://www.light-evolution.com/about.html>

³³ Katalog AV MEDIA, *komunikace s obrazem: Kultura, tak trochu jiná zábava*. 50s.

bude mít za úkol odpovědět na několik krátkých otázek, jak by se zachoval, kdyby... Díky těmto několika odpovědím, se mu potom vygeneruje pohled na budoucnost, která by nastala, kdyby se choval tak, jak odpovídal. A tato budoucnost se začne promítat na okolní zdi kolem něj. Návštěvník se prostřednictvím zamyslí nad tím, že budoucnost je také v jeho ruce a nejen ke svým blízkým, ale ke všem kolem sebe a k planetě Zemi by se měl chovat tak, jak nejlépe umí. Tento nápad se mi zalíbil natolik, že jsem myšlenku s budoucností zařadila na poslední list do svých pracovních listů. Doufám, že v budoucnu se tento projekt podaří opravdu realizovat.

Závěr

Díky realizaci mé diplomové práce Expozice času nyní nabízí kvalitní sadu sedmi animačních programů. Pět z nich navazuje na RVP ZV. Jsou to programy „Umělci na dvoře Rudolfa II.“, „Učenci na dvoře Rudolfa II.“, „Putování Expozicí času“, „Putování staletím“ a „Až vyrostu, budu kosmonautem“. Zbylé dva mají za úkol u návštěvníků zvýšit povědomí o světle a jeho významu pro lidstvo v jejich každodenním životě. Všechny školy v Olomouckém kraji o nich byly informovány a opět se k nám do expozice začínají vracet. Od 14. září 2015, kdy byl všem rozeslán informační email, do dnešního dne 27. listopadu 2015 jich animační program navštívilo sedmnáct. Během měsíce pak vznikla poptávka po animačních programech pro mateřské školy. Nyní doufáme, že se počet návštěvníků bude jen zvyšovat.

Co se týká nových samoobslužných pracovních listů, i ty se těší mnohem většímu ohlasu než ty původní. Jsou v expozici nabízeny za poplatek 30, – Kč. A již jich bylo prodáno dvanáct kusů. Díky nim je návštěvníkovi podán ucelenější pohled na čas, který je mu předáván pomocí slov významného učenice Galilea Galileiho. Na závěr se mu pak dostane potřebné zakončení, které jej donutí se nad daným tématem zamyslet. Proto tyto listy doporučuji všem návštěvníkům, kteří přijdou s dětmi na prohlídku.

Spolupráce s Expozicí času mě těší a dovoluje mi se realizovat v oblasti, která mě baví. Myslím si, že radost z mé práce se odráží v mých výsledcích a možná právě proto se setkávám s pozitivní zpětnou vazbou od našich návštěvníků.

Použitá literatura

BRABCOVÁ, Alexandra, ed. Brána muzea otevřená: [průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea]. Náchod: Juko, [2003]. 583 s. ISBN 80-86213-28-5.

DOLÁK, Jan et al. Základy muzejní pedagogiky: studijní texty. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky, 2014. 103 stran. ISBN 978-80-7028-441-4.

HORÁČEK, Radek. Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách. [Brno]: Cerm, 1998. 142 s., obr. příl. ISBN 80-7204-084-7.

JELÍNKOVÁ, Eva, ed. a POLÁKOVÁ, Zdena, ed. Děti, mládež, -a muzea? III.: sborník příspěvků ze stejnojmenné konference uspořádané v Moravském zemském muzeu ve dnech 28.-29. ledna 2003. Brno: Moravské zemské muzeum, 2003. 124 s. ISBN 80-7028-205-3.

JŮVA, Vladimír. Dětské muzeum: edukační fenomén pro 21. století. Brno: Paido, 2004. 264 s. ISBN 80-7315-090-5.

Katalog AV MEDIA, komunikace s obrazem: Kultura, tak trochu jiná zábava. 50s.

KOLEKTIV AUTORŮ. Muzeum a škola: sborník příspěvků z konference Muzeum a škola, aneb, Aby věci promluvíly: 20. a 22. března 2013. Ve Zlíně: Muzeum jihovýchodní Moravy, 2013. 111 s. Acta musealia; suppl. 2013/1. ISBN 978-80-87130-28-5.

KOLEKTIV AUTORŮ. Muzeum a škola: sborník příspěvků z konference Muzeum a škola, aneb, Expedice domů: 16. a 17. března 2011. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 2011. 82 s. Acta musealia; suppl. 2011/1. ISBN 978-80-87130-20-9.

KOLEKTIV AUTORŮ. Muzeum a škola: sborník příspěvků z konference Muzeum a škola, Zlín 20.-21. března 2007. Ve Zlíně: Muzeum jihovýchodní Moravy, 2007. 94 s. Acta musealia; suppl. 2007/1. ISBN 978-80-87130-01-8.

MAŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil. Výukové metody. Brno: Paido, 2003. 219 s. ISBN 80-7315-039-5.

MRÁZOVÁ, Lenka. Tvorba pracovních listů: metodický materiál. Brno: Moravské zemské muzeum, 2013. 27 s. ISBN 978-80-7028-403-2.

POLÁKOVÁ, Zdena a kol. Inspiration muzejní pedagogiky. Vyd. 1. Brno: Dětské muzeum - Centrum muzejní pedagogiky, Moravské zemské muzeum, 2010- . sv. ISBN 978-80-7028-361-5.

ŠOBÁŇ, Marek, David HRBEK a Vladimír HAVLÍK. Škola muzejní pedagogiky. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, 121 s. ISBN 978-80-244-1871-1.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. Edukační potenciál muzea. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 394 s. Monografie. ISBN 978-80-244-3034-8.

VYSLYŠELOVÁ, A. (red.). Díl první: Z historie bývalého domu osvěty. Šternberské listy, 2011, roč. 20.

ZLAMAL, Wilhelm et al. Příběh malířského genu: Wilhelm Zlamal (1915-1995), Petr Zlamal (1949), Josef Zlamal (1983): [Expozice času, Šternberk, 18. května - září 2010. 1. vyd. Olomouc: Agentura Galia ve spolupráci se Studiem Zlamal, 2010. 103 s. ISBN 978-80-904352-2-3.

Webové stránky:

Chvalozpěv krále Achnatona na Slunce. Česká literatura na internetu [online]. 2000 [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: <http://www.ceskaliteratura.cz/translat/aton.htm>

Jak bylo Stonehenge postaveno? Stonehenge [online]. 2008 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://stonehenge.cz/prubeh-stavby/>

Kopecký, Ladislav. Scénář Expozice času Šternberk [online]. 2011, s. 2. [cit. 2015-08-19]. Dostupné z: <http://www.expozicecasu.cz/downloads/scenar.pdf>

Mrg. Marek Šobáň. Pedagogika v praxi [online]. 2010 [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <http://www.pvp.upol.cz/lektori/Marek-Soban>

Mezinárodní rok světla: Historie. Wikipedia [online]. 2001 [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Mezinarodni_rok_svetla

Může se pokazit čas? aneb V Expozici času si děti přijdou na své. Olomouc.cz, nejlepší adresa ve městě. [online]. 16.10.2012 [cit. 2015-10-11]. Dostupné z: <http://zpravodajstvi.olomouc.cz/clanky/Muze-se-pokazit-cas-aneb-V-Expozici-casu-si-deti-prijdou-na-sve-19281>

O roce světla: Proč právě rok 2015? Mezinárodní rok světla 2015 [online]. 2015 [cit. 2015-12-06]. Dostupné z: http://www.roksvetla.cz/?page_id=29

Radek Horáček. Art+antiques: Umění žít s uměním [online]. 2008 [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <http://www.artcasopis.cz/autori/radek-horacek>

Údaje o společnosti. Light evolution [online]. 2008 [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <http://www.light-evolution.com/about.html>

Obrazová dokumentace

Obr. 1 http://foto.turistika.cz/foto/186217/94573/lrg__dsc3883.jpg

Obr. 2 vlastní fotografie

Obr. 3 <https://www.facebook.com/Expozice-času-Šternberk>

Obr. 4 http://foto.turistika.cz/foto/186217/94573/lrg__dsc3891.jpg

Obr. 5 – 6 vlastní fotografie

Obr. 7 – 12 vlastní pracovní listy

Obr. 13 https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/64/Joseph_Heintz_d._%C3%84

Obr. 14 – 16 vlastní fotografie

Obr. 17 vlastní pracovní list

Obr. 18 – 19 vlastní fotografie

Obr. 20 – 22 vlastní pracovní listy

Obr. 23 – 24 Vlastní fotografie

Obr. 25 – 26 vlastní pracovní listy

Obr. 27 – 28 vlastní fotografie

Obr. 29 vlastní pracovní list

Obr. 30 – 33 vlastní fotografie

Obr. 34 – 40 vlastní pracovní listy

Obr. 41 – 44 vlastní fotografie

Obr. 45 vlastní pracovní list

Obr. 46 http://prirodopis9.wz.cz/stavba_Zeme_sfery/sablona_pro_vyrobu_spektroskopu.jpg

Obr. 47 <http://edu.techmania.cz/cs/katalog/647/evoluce-nic-neni-nahoda>

Obr. 48 <http://www.iqlandia.cz/iqlandia/media/content/pracovni-listy/Geo.pdf>

Obr. 49 – 59 vlastní pracovní listy

Anotace

Jméno a příjmení:	Tereza Žváčková
Katedra:	Muzejní a galerijní pedagogika
Vedoucí práce:	Mgr. Petra Šobáňová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Tvorba vzdělávací koncepce Expozice času ve Šternberku
Název v angličtině:	Creating educational concept for Exposition of Time in Šternberk
Anotace práce:	Ve své diplomové práci se zaměřuji na analýzu Expozice času ve Šternberku. Na základě této analýzy, jsem vytvořila návrh vzdělávací koncepce expozice. Zvláště jsem se věnovala tvorbě vzdělávací nabídky muzea v podobě konkrétních edukačních programů doplněných didaktickými prostředky (pracovními listy). Edukační programy byly realizovány, dokumentovány a evaluovány.
Klíčová slova:	Expozice času ve Šternberku, muzejní pedagogika, animační programy, pracovní listy.
Anotace v angličtině:	In my thesis I focused on analysis of Exposition of Time in Šternberk. On the basis of analysis, I created an educational concepts for this exposition. Especially I focused on creating educational offer of this museum. I created especially educational programs with didactic materials (worksheets). Educational programs were implemented, documented and evaluated.
Klíčová slova v angličtině:	Exposition od Time in Šternberk, museum pedagogy, educational programs, worksheets.
Přílohy vázané v práci:	Soubor fotografií
Rozsah práce:	102
Jazyk práce:	Čeština